

ELS CINGLES

DE COLLSACABRA

2,50 euros

PUBLICACIÓ SEMESTRAL

TAVERTET

ANY XXV

Nº 52

DESEMBRE DE 2004



S U M A R I

Editorial	3
Un pagès de Tavertet / El Pagès	4
Les visites pastorals de les parròquies del Collsacabra al segle XIV / Rafael Ginebra ...	10
Tavertet: La Torre de la Vall / Jordi Gumí	15
Endevina, endevineta / Miquel Banús.....	18
“Sortiu a peu” d’Àlícia Casadesús / Anna Crosas	20
Nous oficis / Ernest Gutiérrez	22
Balmes amagades del terme de Tavertet II / Rafael Sevilla	24
Bons records/ Antoni Trujols	28
Fotografies especials / Carles Manuel Comella	29
Crònica del Collsacabra	31
Racó del poeta / Eduard Miró i Miquel Banús	38
Fitxa de les plantes / Santi Jàvega	

Any XXV, Núm. 52. Desembre de 2004

Redacció i administració:

C. de les Escoles, s/n. 08511 - TAVERTET

Tel. i fax: 93 856 52 24

E-mail: redaccio@elscingles.org
 subscripcions@elscingles.org
 EGPAGES@terra.es

Pàg. web: www.elscingles.org

Director: Xavier Viladomat i Gil

Consell de redacció: Ernest Gutiérrez i Pagès, Joan Soldevilla i Calvo, Anna Borbonet i Macià, Lluís González i Ventura, Mar Saborit i Verdaguer

Col·laborador habitual: Jordi Sanglas i Puigferrer, Jordi Gumí i Cardona

Corrector lingüístic: Anna Borbonet i Macià

Maquetació i impressió: Gràfiques DIAC
 Rda. Camprodon, 2 - 08500 VIC

Publicació a Internet: Jordi Mas i Caballé

Corresponsal a Rupit: Miquel Banús i Blanch

Corresponsal a Cantonigròs: Isabel Corominas

Corresponsal a l’Esquirol: Mar Saborit i Verdaguer

La redacció de la revista no es fa responsable del contingut dels treballs que hi apareixen signats, ja que expressen l’opinió dels seus autors.

La revista “Els Cingles” editada per l’associació “Amics dels Cingles de Collsacabra”, es publica sense cap finalitat de lucre.

Dipòsit legal: B-8.390-79

Preu d’aquest exemplar: 2,50

Normes de publicació de “Els Cingles”.

Els autors que vulguin publicar els seus treballs en aquesta revista, han de tenir present el següent:

- Els articles cal que estiguin escrits correctament en català i en format informàtic de mida DIN A4.
- Els peus de les il·lustracions i els noms dels seus autors aniran escrits en un full a part precedits d’un número que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent.

Llocs de venda de “Els Cingles”:

Amer: Llibreria Ca l’Olmo

Barcelona: Llibreria Quera

Cantonigròs: L’Estanc

L’Esquirol: Estanc La Baldufa
 Llibreria El Detall

Manlleu: Benzinera Feixas Aulet
 Llibreria Contijoch

Roda de Ter: Benzinera Feixas Aulet
 Llibreria Can Manolito

Rupit: Ca l’Ample

Tavertet: El Rebot de la Isabel

Torelló: Llibreria Xicoi

Vic: Llibreria La Tralla
 Llibreria Impremta Joan Campà

Portada: Als voltants de Cantonigròs, camí de Can Codina. Foto: Ernest Gutiérrez

EDITORIAL

Els dies 16 i 17 d'octubre vàrem acudir a la 3a. edició de la Fira del Llibre de Muntanya que tingué lloc a Rupit i que, com els anys anteriors, va ser un èxit tant de públic com d'organització.

A l'acte de clausura es va fer un resum dels temes exposats a les tres edicions de la Fira, i es va anunciar que per a l'any vinent el tema central tractarà de la conservació de les muntanyes; conservar suposa la intervenció de l'home i per tant, caldrà contemplar tots els aspectes positius de la seva intervenció que poden afavorir que la muntanya compleixi la seva finalitat natural.

Això, i com un avançament del tema, ens porta a reflexionar que escampats per la muntanya hi ha pobles que també en formen part. Així doncs, creiem que s'hauria de parlar també de la conservació dels pobles que hi viuen i que participen del món de la muntanya. No podem deixar de pensar en el paper que els habitants dels pobles de muntanya poden tenir per a la prevenció de la degradació de la muntanya.

No es pot admetre que l'onada d'especulació de la construcció arribi als pobles que tradicionalment han conservat l'aspecte ancestral i que malgrat que es compleixin les normes que els ajuntaments han aprovat, no hi hagi el més mínim sentit del bon gust i solament es pensi en el negoci. Per altra banda, no és admissible, per a les persones amb un mínim de racionalitat i sensibilitat, que l'aspecte extern dels pobles no sigui el que els correspon. Ens costa creure que qui viu, ja sigui des de sempre o els caps de setmana, pugui acceptar construccions de gust dubtós sense dir res i es mantingui l'aspecte descuidat dels carrers sense protestar.

És un problema de responsabilitat dels que ens estimem els pobles, que hauríem de vetllar pel manteniment del nostre entorn més immediat i exigir a qui correspongui (no sempre ha de ser l'Ajuntament, pot ser un veí) que tingui cura de l'entorn i sigui respectuós amb allò que és comú a tots, encara que això suposi un esforç físic, moral o econòmic.

La construcció desordenada i excessiva va començar a la costa, però a poc a poc ha anat penetrant a l'interior, i més enllà de les planes s'ha enfilat a la muntanya i ha creat una arquitectura que en molts casos no s'adiu amb l'entorn rural ni amb la pròpia de la comarca, ni tampoc té un respecte per la muntanya que envolta el nucli afectat. Pensem en la Cerdanya i en d'altres indrets on es barreja la construcció tradicional amb la de les segones residències. Caldria trobar un equilibri entre la casa i l'entorn, entre el poble i el seu estil arquitectònic peculiar. No haurien d'inventar-se xalets absurds en llocs que no toca ni tampoc afegir ací i allà un excés de contruccions que fan perdre de vista la façana original del poble, allò que el distingeix dels altres, i que ofega i amaga la part més antiga i genuïna. Una població pot créixer, es pot ampliar amb noves cases, però tenint en compte sempre, no solament el material emprat sinó la seva ubicació. Així evitaríem que els nostres pobles de muntanya arribessin a esdevenir a poc a poc quelcom artificial, amb perill imminent de perdre la seva personalitat per una mala planificació urbanística.



RESTAURANT
SAU VELL
CLUB NÀUTIC
VILANOVA DE SAU - TEL. 93 744 71 30

UN PAGÈS DE TAVERTET

Un pagès que, a més de fer de pagès, durant la vida ha fet moltes altres coses. Un pagès que de menut deia que ell no volia fer de pagès. Quan tenia set o vuit anys va sentir a dir que els amos del Bac de Collsacabra i de les Viles lluien un auto de luxe amb el seu “xofero”, com es deia en aquella època dels anys vint, i que aquest, darrere de l’amo, també vivia com un senyor; tot això en aquest nen li feia molta il·lusió i també volia ser xofer i fer de senyor. Però es va dir que aquests xofers havien de ser mannyans d’ofici; això ocorria per allà els anys vint

Vista general del poble de Tavertet. Anys 1950.



del segle passat. En aquella època els aprenents s’havien de pagar la manutenció i, és clar, vivint en una casa de pagès de poc rem no podien fer aquesta despesa. D’altra banda, aquest vailet no tenia cap estudi, sols sabia el que el seu pare li havia pogut ensenyar –tenia prou capacitat per fer-ho ja que havia estudiat per capellà– però tenia la salut molt danyada i molta feina i no s’hi podia dedicar gaire, cosa que el feia patir prou. Li havia pogut fer passar el primer llibre, les Beceroles, que se’n deia; va aprendre a sumar i restar i li havia pogut ensenyar catecisme, els mesos i les estacions de l’any i altres coses elementals.

Com que vivien a mitja hora lluny del poble i el nen tenia poca salut i era molt desnerit, fins als

set anys no va poder anar a l’escola del poble, i llavors, un dia perquè plovia o nevava i un altre perquè estava malalt, va resultar un curs molt esguerrat. L’any següent, que tenia vuit anys, ja va ser bo per guardar les vaques i ja va estar llest per poder anar a l’escola. El seu pare bé prou sofria perquè el seu estat de salut empitjorava. El vailet, però, tenia encara la dèria de ser mannyà i xofer o un altre ofici, com el de músic, i en tot cas no volia ser pagès. El pare no va trigar a morir-se i ell va quedar-se amb la mare, ja gran; el seu germà, que tenia setze anys més que ell, va ser el que va portar el rem de la casa. La seva mare patia molt perquè veia que aquell nen seria el fill menys instruït perquè no havia pogut anar a escola i per altres circumstàncies, i mentre anaven passant els anys.

Quan el noi ja tenia tretze anys, la seva mare va saber que la mestra que hi havia al poble aquell hivern faria classes al vespre per als que ho volguéssin aprofitar. Això podia ser una bona solució, però calia pensar en la mitja hora de mal camí al vespre, el fred i els gitanos que alguna vegada dormien en una balma vora el camí. La canalla d’aquella època estava esporuguida dels gitanos perquè deien que es menjaven els nens que no feien bondat. En aquell noi li feia molta por tot això, però s’hi va aventurar. Tornava a casa a les deu del vespre, sense llum, perquè els gitanos no el veïessin... però es va trobar molt bé a les classes; la mestra era castellana però bona persona i amb molta voluntat d’ensenyar. Ben aviat va veure que aquell vailet tenia cap per aprendre i s’hi va dedicar, es va saber les taules de multiplicar de memòria, va aprendre a multiplicar i a dividir, i va avançar força en les matèries normals que s’ensenyaven en aquell temps.

L’any següent es canvià la mestra, i, segons la gent, la nouvinguda no seria gaire bona mestra i aquell any el noi va fer pont, però un any després, amb la companyia de nois de cases de la mateixa contrada va tornar a començar i bé

que ho va aprofitar, tot i que deien que era mala mestra. Ben aviat es posà al nivell d'altres que feia anys que anaven a escola. Més endavant va entrar en les regles de tres, problemes un xic difícils i en la redacció, i va seguir els que anaven avançats. Llavors es va animar i ja pensava que arribaria a guanyar-se la vida sense treballar de pagès, cosa que havia fet fins aleshores, de mala gana. Pensava que tan sols pogués fer de carter o de qualsevol cosa que no fos fer de pagès i d'ajudant de carboner, que és el que feia en aquesta època.

De cop se li va presentar una plaça d'aprenent de paleta a Manlleu, on li feien la vida gratis i, a la vegada, tenia la possibilitat d'aprendre música, cosa que ell tant desitjava. Però la feina no li va agradar ni tampoc la convivència amb aquella família; s'enyorava de casa seva i va plegar, tornà a casa i a la feina que avorria, i va esperar. El xicot, però, no va perdre mai el contacte amb la mestra i així, encara que no anés a classe, el diumenge l'anava a veure i ella li prenia la lliçó que li encomanava d'una setmana per l'altra. Un dia la mestra li va proposar que es podria matricular a l'Acadèmia Cots per fer un curs de Tenidoria de llibres per correspondència, un sistema de comptabilitat que en aquell temps s'utilitzava molt. El noi no ho veia gaire clar amb la feina de pagès que tenia, però finalment es va decidir; la mestra el va ajudar i només li calia pagar els quinze terminis de 15 pessetes. Ben aviat va rebre el material per estudiar, però el problema era que com a pagès tenia totes les hores del dia ocupades. Aprofitava les vetllades d'hivern tot i el fred que feia a l'habitació i també estudiava als dies de pluja i en part de l'estiu, a les migdiades. Eren vint-i-cinc lliçons, algunes molt complicades. La mestra l'ajudava, però tot plegat es va allargar molt.

Havien passat uns anys i aquest xicot havia entrat en quintes, precisament la quinta que es va trobar amb la guerra civil espanyola, i, com tant de jovent, va haver d'anar a la guerra. Va seguir molt terreny d'Espanya i al final va anar a parar a un batalló de presoners, o, com en deien, "un batallón de trabajadoras". En els

diferents llocs on va estar, per als companys i amics i a voltes també per als comandaments era conegut com "el Tavertet", i també "el Pagès". Entre el grup d'amics que eren, alguns havien pogut anar a col·legi fins que s'havien posat a treballar; però si calia escriure a algun amic que s'havia canviat de batalló, el Tavertet ho havia de fer, no perquè en sabés més, sinó perquè a tothom feia mandra. Si es trobaven amb algun problema seriós i calia parlar amb algun comandament, el Pagès de Tavertet era el que hi anava i donava la cara. En un trasllat d'un grup que va passar d'un batalló a un altre i van haver de fer nit en un local d'un poble, calia fer un val per recollir la minestra per al sopar; ningú, ni cap dels guàrdies que els portaven es va atrevir sinó el Tavertet, que va dir: "miraré si ho faig jo", perquè si no, no podien sopar. Acabada la guerra, els últims quinze dies abans de llicenciar-se va estar d'assistent del capità que li va redactar i donar la llicència, molt bona persona, que sempre que li havia de dir alguna cosa el cridava per "el Payés".

En acabar la guerra, el Pagès va tornar a casa a fer de pagès altra vegada. Hi va trobar la seva mare força envellida i el seu germà atrafegat amb la feina de les segues, ja que era en ple mes de juliol, i va anar bé que li arribés ajuda. La seva xicota el va rebre emocionada i contenta, ja que li havia estat fidel tot el temps de la guerra i l'esperava amb desig. Com que la mare necessitava ajuda, ben aviat van parlar de casar-se i tothom hi va estar d'acord. Al cap de quatre mesos ja eren casats. Però, renoi,

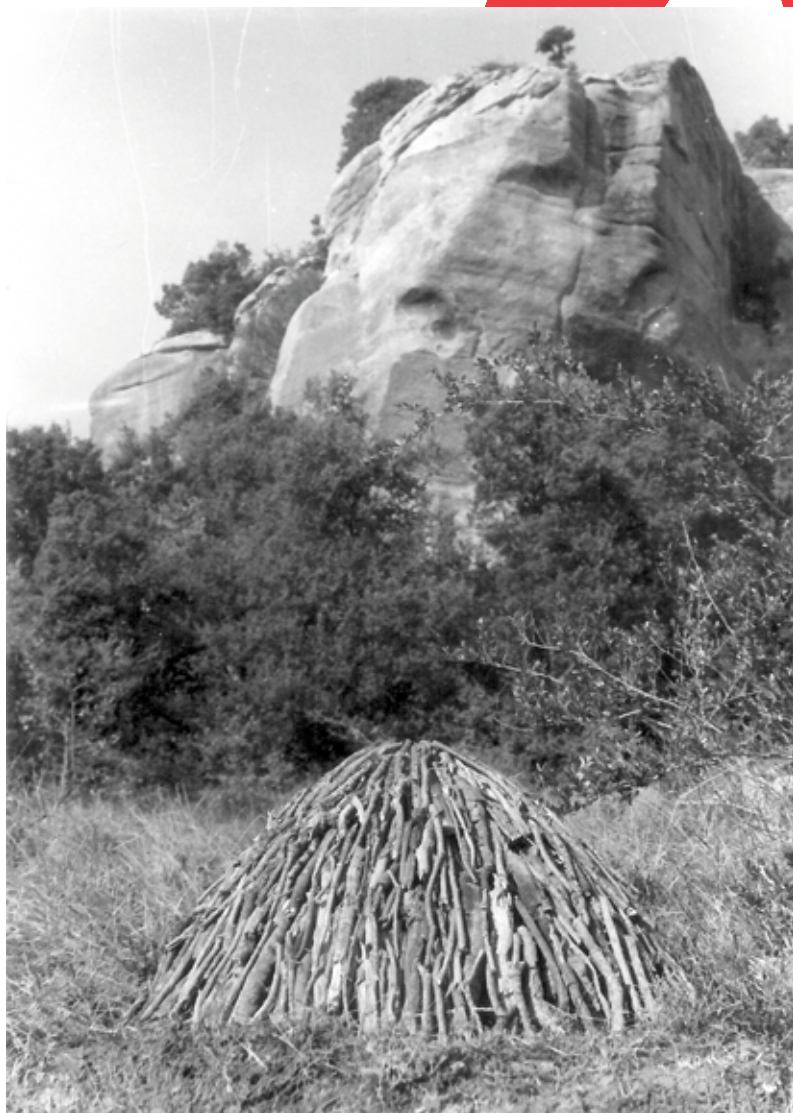
*Les Baumes, on va néixer el Pagès, amb el paller fet per ell mateix. Anys quaranta.
Foto: Jordi Sanglas*



abans de l'any ja va arribar la primera filla i al cap de poc més d'un altre any, un altre fill, i així uns anys seguits. Aquella pobra iaia, en lloc de ser ajudada encara tenia més feina a agom-bolar els menuts. Ell, el pare, vinga treballar amb el seu germà, la terra i al bosc a fer carbó tota la hivernada per tal d'anar vivint.

Però el xicot, quan va tornar de la guerra, va anar a saludar la mestra que tant s'havia interessat per ell. La mestra el va animar a continuar els estudis de Tenidoria de llibres, cosa que ell volia deixar, però ella va insistir-hi molt dient-li que l'ajudaria i que els estudis li servien per poder-se col·locar. Al final el va convèncer i va seguir estudiant aprofitant les poques estones que tenia. Al cap d'uns dos anys va estar preparat i es presentà als exàmens, i ben aviat va rebre el resultat d'aprovat, que era l'única

*Una pila tot just empilada,
vora la masia de les Bau-
mes. Anys quaranta.
Foto: Jordi Sanglas*



qualificació que donaven als que s'examinaven per correspondència. Al cap d'uns dies ja va rebre el diploma, amb molta satisfacció.

Però el nostre personatge va continuar treballant de pagès, ja que en aquella època el que collia vianda menjava i el que no en collia de vegades ho passava malament, i amb els fills que anaven neixent...

Un bon dia, mentre estava treballat al camp, com que sempre cavil·lava, li va venir un pensament curiós i es digué a ell mateix: què hi fem en aquest món si només vivim per menjar i dormir, què fem els que vivim en una casa de mig torn i el que guanyem ens ve just per menjar i la meitat de l'any hem de treballar al bosc per cobrir la resta de despeses? No deixa de ser una vida ben monòtona i estèril, es va dir, i això el va fer pensar molt. Pensava que els que vivien en una casa de molt rem produïen molt i les sobres anaven a parar a la gent de ciutat, i així cobrien altres menesters necessaris per viure. Però, es deia, vivint en una casa de mig torn, què fem en bé de la societat?

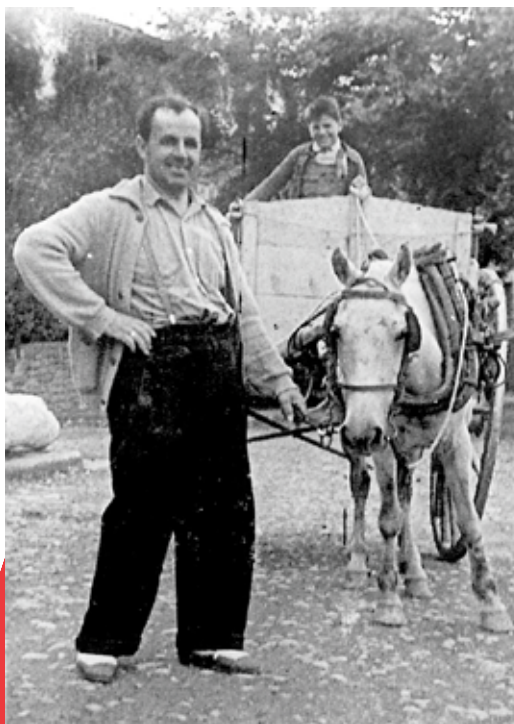
No va passar molt temps quan el seu germà gran li va dir que estava cansat de fer de pagès i de portar la responsabilitat familiar, que aquest any s'havien mort dues vaques i només en quedaven tres. Li va proposar que continués ell fent de pagès, que ja l'ajudaria sempre que pogués, però que volia ser lliure i anar a treballar pel seu compte i que li donaria la part que li corresponia. El nostre xicot li va contestar que era precisament el que ell volia, ara que potser tindria possibilitats de col·locar-se en alguna empresa de comptable. Ben aviat van saber que al poble hi havia un matrimoni jove que buscava una casa de pagès, el qual va acceptar a fer de masovers, d'acord amb els amos, i així per Totsants es van canviar de casa.

Aquell noi que no volia ser pagès es va trobar lliure i sense estar sota la potestat del seu germà, ja que després d'haver venut les vaques i altres menesters, van fer el repartiment pactat, tot i que sempre va tenir la posada a la casa. Es

va buscar la vida pel seu compte i els dos van quedar lliures i amics. Ja tenia quatre fills i es va sentir en un món nou i disposat a fer el que calgués per mantenir la família, i no es va quedar curt, tal com anirem veient; tota una història.

A la casa que van entrar ja hi havien unes feixes de conreu i en algunes cases de pagès li van deixar més terres, així ja va poder collir vianda per a una part de l'any; no volia fer de pagès, però de vegades les circumstàncies obliguen...

Feia més d'un any que el poble no tenia barber i precisament el que hi havia hagut vivia a la mateixa casa. La gent del poble el trobava a faltar i van començar a dir-li que fes de barber i de cisteller com feia el que havia marxat. El nostre xicot deia que no s'hi atrevia i que no havia afaitat mai ningú. Tenia les eines de l'altre barber i, com que insistien, va pensar que ho podria intentar. El primer que s'hi va presentar era un pastor ja molt gran, va provar-ho i encara se'n va sortir força bé, no li va fer mal i el bon home va estar molt content. Al cap de pocs dies li van portar dos nens d'uns deu anys per esquilat i així la barberia es va posar en marxa. També va voler provar de fer cistells i com que el cisteller havia estat a la seva masia a fer cistelles i coves i ell era molt observador, s'hi havia fixat força, i en intentar fer-ne li van sortir prou bé. Ja el tenim comprant vímet i canyes i de dret a la feina, a fer coves i cistells. Així com l'altre cisteller sempre anava curt de material, a ell sempre li'n sobrava, potser perquè no els feia tan bé o perquè treballava més hores. En part, però, no estava gaire satisfet de l'ofici, i per altra banda veia que si estava un moment parat i les mans no treballaven, el negoci no funcionava.



El Pagès fent el transport de la llet de Tavertet a Cantonigròs. Anys quaranta

De fet, ell desitjava un negoci que no hagués d'anar a hores comptades. Amb els diners que li van tocar de la venda del bestiar de la casa de pagès havia comprat unes quantes peces de roba i calçat que va posar en un armarí en un racó de la botiga. I és que ja de menut sempre havia pensat en algun negoci. A més, tenia una bona amistat amb la gent d'una botiga de roba i merceria, que li van proposar que ells li lliurarien roba i gènere de merceria a un quinze per cent i com que a la botiga vendria poc, li van dir que es podia dedicar a fer de marxant per aquells sots de Querós i de Susqueda i també al Collsacabra i "veuràs com t'hi guanyaràs la vida".

Ben aviat el tenim cap a Sota-roca amb el farcell a l'esquena, i cap als afraus del pla de Montdois, Querós i Susqueda, a visitar les mestresses i aquí teniu el marxant, "trieu i remeneu", i se'n va sortir força bé. Al vespre va passar la nit a la



LA DEVESA

*Restaurant
Habitacions
Residència per a
col·lectius*

*Ctra. de Vic a Olot, Km. 35
08569 Rupit Pruit
Tels. 93 852 20 12 - 93 852 20 84*

CARNISSERIA - TOCINERIA
Montserrat Colomer - CAN CAREDA



Elaboració pròpia

C. Major, 99 - Sta. Maria de Corcó - L'Esquirol
Tel. 93 856 81 18

fonda Marès i l'endemà va fer un volt per aquelles pagesies; després de dinar emprengué el camí de tornada i encara va trobar algunes cases més per visitar i arribà a casa cansat però força content, amb ganes de tornar-hi un altre dia. La segona vegada va trobar que el gènere que podia dur a l'esquena era poc per fer el jornal i a més en sortia molt cansat; llavors va decidir de comprar un burriquet i ja va ser una altra cosa, podia portar més gènere i va fer algun volt pel Collsacabra. També el molestava fer nit fora de casa si volia aprofitar el viatge. D'altra banda, es va assabentar que hi havia pagesos dels verals del poble que feien llet i la portaven al lleter de Cantonigròs amb una garrafa. Tot seguit va pensar que podria fer una recollida conjunta de la llet si els pagesos s'hi avenien i transportar-la amb un carret, i al mateix temps fer recaderia, de manera que el poble quedaria més atès i connectat amb el comerç i les comoditats. Els pagesos i la gent del poble hi van estar d'acord. Li va caldre un ruc i un carro més grossos; el ruc el va comprar a Susqueda i el carro li va proporcionar el carreter de Cantonigròs i així, d'acord amb els pagesos i el transportista de la llet, va vendre el burro i el carro petit, i a fer de lleter i de recader. Va provar de muntar una

Màquina ventera, a les Baumes. Anys cinquanta.
Foto: Jordi Sanglas



nova i petita empresa i així va ser. El negoci era molt minso però li quedava molt temps per treballar la terra i fer altres coses. Va anar ampliant la botiga amb sabates i tota mena de calçat, i a la vegada, despatxava el pa de racionament.

En aquella època el poble va canviar de rector i n'hi va entrar un de molt jove i dinàmic i molt aviat es va fer amic d'aquell xicot. Quan va saber que repartien el pa de racionament i que aquest poble no hi havia forner, li va recomanar de posar-hi un forn i li va dir que ell era la persona més indicada. El xicot li contestà que tot i que algunes vegades havia fet pa de pagès, no s'atrevia pas a fer pa de fleca. El mossèn insistia que fes venir un forner que n'hi ensenyés, però el pagès li digué que no tenia cèntims per fer un forn i comprar una màquina de pastar i altres estris. Aleshores la solució va ser trobar una màquina de pastar usada d'algun forner que la tingués arraconada; el motor li deixava el mossèn, que en tenia un per fer llum i estava muntat sobre rodes de manera que no era cap problema fer el trasllat els dies de pastar. El mossèn va afegir que ja l'ajudaria amb alguns diners per fer el forn, que la qüestió era fer un bon pa.

El noi va donar veus per trobar alguna màquina de pastar i va saber que un moliner de Rupi en tenia una que volia vendre o bé llogar. Ben aviat van arribar a un acord i van fer tracte de lloguer. Llavors va ser qüestió de fer el forn i demanar permís per engegar. El permís va ser una cosa llarga i difícil, però finalment el forn es va posar en marxa. Tot seguit trobà un noi del poble veí que ja havia fet l'aprenentatge i que el va ajudar a fer quatre o cinc fornades; el nostre xicot es va espavilar a fer pa i coques i no va trigar gaire a fer el pa per a totes les cases del poble i de pagès. Eren uns pans rodons de quatre quilos, encara que el mossèn els volia de dos quilos, cosa que li feia de bon grat ja que gràcies a ell va poder muntar un forn a Taverter i ser forner. Aviat va poder comprar un motor i també la pastera i, a més, com que feia el viatge diari a Cantonigròs, hi va fer alguns clients de pa i també de coques. Ja tenim el pagès convertit en un forner ben arriat.

Ja feia una temporada que havia anat deixant la venda de roba i merceria i es va dedicar més al ram dels queviures i del forn, però encara seguia la barberia, cosa que va fer que els dissab-

tes al vespre hi acudís molt jovent i també gent gran a arreglar-se. Com és natural, sentien l'olor de les coques i de tant en tant entre uns quants se'n crusprien alguna, però això els convidava a fer el got i no tenien altre remei que arribar-se a l'hostal a comprar moscatell per poder-ho remullar. Això va fer que un bon dia els clients diguessin al barber perquè no posava una boteta de moscatell en un racó de la botiga i així s'estalviarien d'anar-lo a comprar. La setmana següent ja els va ennovar que els podia servir no sols moscatell, sinó també vi rosat i vi negre. Aquest fet va portar al naixement d'un nou hostal que més tard es va convertir en un bar i en un principi de restaurant.

A aquell pageset li van anar neixent fills fins al nombre de vuit. És clar, eren molts a menjar i calien guanys per mantenir tanta fillada, encara que alguns van anar a treballar fora i quan es van anar fent grans uns es van casar, d'altres van estudiar i la família es va anar reduint i el negoci també.

Com hem dit, el nostre pagès va fer moltes coses a la vida, ja que sempre aprofitava el temps, a casa i al negoci. Si de jove no li va agradar d'aprendre de paleta, de gran, amb les orientacions del paleta del poble i ajudat pels seus fills, més que res per les filles, va construir el local del bar, la cambra frigorífica, una cuina, un terrat i el bany. Va posar parquet a les habitacions i va fer moltes coses més, entre aquestes una bona part de la construcció de la granja de porcs, com veurem més endavant.

Cal dir que després de tanta lluita per mantenir la família i administrar el petit negoci, com que encara es sentia amb esperances de vida, juntament amb les filles que no s'havien casat va continuar el negoci. Tot i això, li faltava alguna cosa, quelcom més per omplir la seva vida, se sentia buit i no sabia perquè, però ben aviat ho anirem veient.

D'altra banda, recordem que eren temps de vaques magres; pocs anys després de la guerra, la gent anava curta de calés. Però el Pagès



El Pagès batent mongetes davant la porta de casa seva. Anys setanta.

va tenir molts clients, quasi totes famílies del poble i alguns de cases de pagès, però eren pocs els que pagaven al comptat; tots o quasi tots pagaven quan podien i alguna família de vegades ho feia amb espècies, per exemple, amb alguna bèstia.

Una mostra d'aquesta època és que el Pagès, en fer repàs de les llibretes que va emplenar, llibretes d'aquelles llargues que normalment gastaven les botigues, hi va trobar que durant el temps que va durar la botiga, des del 1947 fins a principis dels anys vuitanta, va aplegar-ne 27, que no és pas poca cosa. No totes es van omplir de les famílies del poble, sinó que també, durant un temps, dels treballadors de la carretera, i encara que unes hores eren més i altres menys, tots pagaven el dia que cobraven, que solia ser cada divuit o vint dies.

No cal dir que el Pagès era ben considerat pels seus proveïdors, que tot i que sempre hi estava en deute, no el van deixar mai; del contrari no ho hagués pogut aguantar. Però en finalitzar el negoci no va quedar a deure ni un cèntim a ningú i en canvi sí que es va sentir molt agraït a tothom.

El Pagès

LES VISITES PASTORALS DE LES PARRÒQUIES DEL COLLSACABRA AL SEGLE XIV

L'única manera de conèixer el nostre passat és entendre els nostres avantpassats. I per això el que ens ajuda no són pas les grans efemèrides ni les grans gestes, sinó allò que ens reflecteix la seva manera de viure i de pensar.

Com a contrapunt al document que vàrem tractar en un número anterior sobre la cacera de 1346 volem presentar aquí totes les visites pastorals conservades del segle XIV corresponents al Collsacabra, totes elles del període 1330-1333.

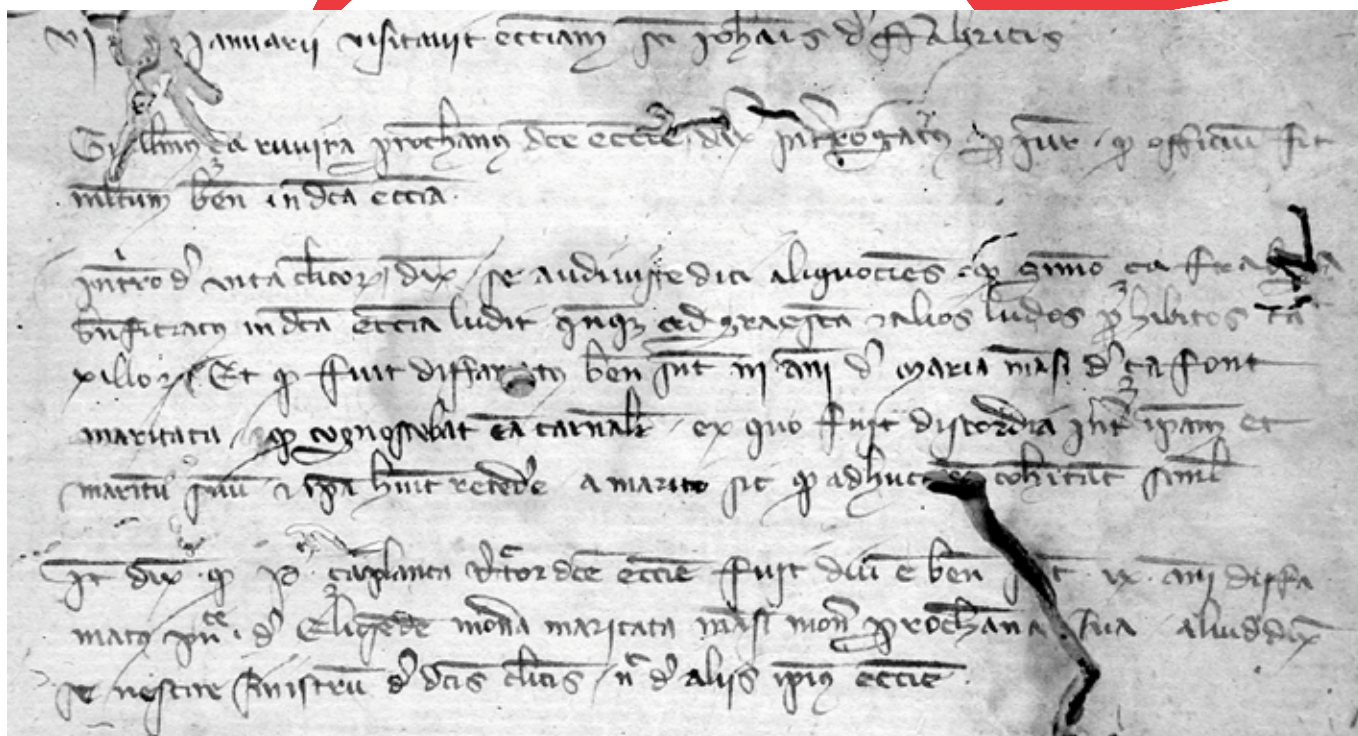
La visita pastoral era la visita o inspecció que feia periòdicament el bisbe o un seu delegat per avaluar l'estat de les parròquies.¹ Segons les èpoques, les visites se centren en aspectes econòmics, o en aspectes d'infraestructura o d'altra mena, però en les primeres que s'han conservat, com les que publiquem, el tema central és el servei de la parròquia, i la moralitat del clergat i dels parroquians. Això proporciona una informació molt vívida sobre com valorava la societat de l'època aquests aspectes i fins i

tot sobre la naturalitat amb què s'exposen públicament i com els aspectes de moralitat dels clergues poden no interferir en la valoració del seu exercici com a tals clergues.

Evidentment, aquestes visites, com es veu per la seva cronologia, tenen, per als lectors d'*Els Cingles de Collsacabra*, el valor afegit d'haver estat fetes precisament en l'episcopat del bisbe Galceran Sacosta, de família de l'Avenc, encara que no es pot establir amb certesa si les visites les efectuà personalment o per delegat. De fet, ell, abans d'accedir a la mitra vigatana i quan era ardiaca de la Seu d'Urgell i de les valls d'Andorra, havia exercit ja de visitador en aquella zona. Les seves són les primeres visites pastorals conservades del bisbat de Vic.

Pel que fa als límits del Collsacabra hem assumit els establerts per Quirze Parés.² Així, hem recollit les visites de Santa Maria de Corcó, Sant Bartomeu Sesgorgues, Sant Miquel de Sorerols, Sant Pere de Falgars, Sant Joan de Fàbregues (a la qual pertanyia aleshores Rupit), Sant Andreu

Visita pastoral a Sant Joan de Fàbregues, 8 de gener de 1332. ABEV, AEV-1200/2 f. 83
Foto: Rafael Ginebra



de Pruit, Sant Llorenç Dosmunts, Sant Cristòfol de Tavertet i Sant Julià de Cabrera. Les visites que recollim d'aquestes parròquies, d'entre 1330 i 1333 són totes les que s'han conservat del segle XIV d'aquestes parròquies.³

Advertim ja d'entrada que es tracta d'una font molt suggerent però que precisament per això ha de ser llegida amb ulls integradors i mentalitat oberta, sense prejudicis anacrònics, valorant precisament la manera com reflecteixen la mentalitat i els valors comuns de la societat de l'època, i defugint qualsevol simplificació frívola o sòrdida. Totes les fonts històriques, però especialment les d'aquesta mena, han de ser sempre considerades des de l'òptica de la mentalitat de l'època, que elles mateixes reflecteixen, i sent conscients, sempre, que fins i tot el que s'hi diu pot no ser estrictament cert (i algunes de les afirmacions de les visites que publiquem les veurem explícitament negades pels afectats), però que, més enllà dels fets particulars concrets, que en si són trivials, reflecteixen si més no quines eren les coses que en aquell context resultaven versemblants i dignes de consideració, i quins eren els temes i els arguments que articulaven els valors de la societat.

Els originals, a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, són en llatí. En presentem la traducció normalitzada. Les parts entre claudàtors són nostres.

[AEV-1200/2]

[foli 1]

El mateix dia [16 calendes octubre (16 de setembre), 1330] va visitar l'església de Sant Bartomeu Ssegorgues.

Pere Carbonell i Bonanat Pasqual, testimonis, interrogats sota jurament, primerament sobre l'ofici diví varen respondre que bé.

Interrogats sobre la vida del rector varen dir que una dona de la Guàrdia que el rector va tenir molt temps com a concubina ve encara sovint a casa del dit rector i hi està tres o quatre dies, i d'ella en va tenir molts fills, ja

grans. \Es va imposar al rector que de cap manera no deixés entrar aquesta dona a casa seva ni estar amb ella en cap lloc sospitós. Si no, seria castigat sense misericòrdia/.⁴

Interrogats sobre la vida dels parroquians varen dir que els marmessors del rector que hi havia abans de l'actual deuen moltes coses per causa de la sagristia que tingué molt temps el rector, i no s'avenen a passar comptes amb els parroquians.

Ítem els matrimonis no es fan *infra ecclesiam*.

El mateix dia va visitar l'església de Sant Miquel de Sorerols.

Jaume de Cases Sobiranes, rector de la dita església, va jurar, i interrogat va dir que tot estava bé, excepte que en Berenguer de Coll, parroquià seu, està excomunicat des de fa un any. \Es va proveir que aquest excomunicat sigui denunciat amb candeles etcètera/.⁵

[foli 1v]

15 calendes d'octubre [17 de setembre [de 1330]], va visitar l'església de Sant Julià de Cabrera.

Lleó de Molina, Jaume de Bosc, Pere de Bac, Guillem Mitjà, Berenguer de Campaners, Guillem de Campamar i Pere de Serramitjana, parroquians de la dita església, testimonis, juraren, i interrogats en primer lloc sobre l'ofici diví varen dir que es feia bé.

També, interrogats van dir que Domènec de Sant Julià, rector de la dita parròquia, no hi resideix.

Pere sa Vila, vicari de la dita església, va jurar, i interrogat va dir el mateix.

Bernat de Font, prevere que serveix la capella de Santa Maria de Cabrera va jurar, i interrogat va dir que la dita capella necessita una evident reparació, la qual ha de ser feta pel rector de la dita capella, que es diu Bernat sa Ylla, el qual no resideix a la capella.

El mateix dia va visitar l'església de Sant Pere de Falgars.

Bernat sa Fàbrega, parroquià de la dita església, va jurar, i interrogat va dir que tot estava bé.

Guillem de Monells, rector de la dita església va dir el mateix.

[foli 83]
6 idus gener [8 de gener [1332]] visità l'església
de Sant Joan de Fàbregues.
Guillem çà Rovira, parroquià de la dita església



Sant Joan de Fàbregues,
antiga parròquia rural de
Rupit. És una església ro-
mànica dels segles XI-XII.
Foto: Anna Borbonet

va dir, interrogat sota jurament, que l'ofici diví
està molt bé en aquesta església.

Interrogat de la vida dels clergues, va dir que ha
sentit a dir que en Simó sa Fàbrega, beneficiat
en la dita església, juga alguna vegada a *gresca*,
i a altres jocs prohibits de daus, i que fa ben bé
tres anys va ser difamat per Maria del mas de
sa Font, casada, de que la coneixia carnalment,
per motiu del qual hi hagué discòrdia entre ella
i el seu marit i ella va haver de deixar el marit
de manera que encara no viu amb ell. També va
dir que Pere sa Palanca, rector de la dita església
fa ben bé nou anys va ser difamat públicament
per Elisenda Moner, casada del mas Moner, par-
roquià seva. De la resta va dir que no sabia
res de sinistre dels dits clergues ni d'altres de
la dita església.

Vivó s'Aulina, saig de Rupit, interrogat per jura-
ment, primer sobre l'ofici i servei de l'església
va dir que està bé pel que ell pot conèixer.

Interrogat de la vida dels clergues va dir del dit
Simó sa Fàbrega el mateix que el testimoni pre-
cedent. També, que el rector de la dita església
tenia fa temps com a concubina, tal com
era conegut públicament, Elisenda Moner ja
esmentada, i que a causa d'això el seu marit
va marxar del país i va morir a Sardenya. \va
respondre que l'esmentada va rebre absolució

però no [...]/.⁶

També va ser difamat el rector per Berenguera
Moner, germana de la dita Elisenda, per tal com
en va tenir fills. \ho va negar/.⁷

També que està greument difamat per quasi
tothom a Rupit de què va conèixer carnalment
l'esposa d'en Masó de Rupit, consanguini ger-
mà seu, i ella és també consanguínia germana
seva i també comare.⁸ \Ho va negar rotunda-
ment, fins i tot ser difamat, que ell sabés, però
que per causa del parentiu anava moltes vega-
des a casa d'ells/.⁹

També, que va tenir com a concubina a Guille-
ma Borrella, de Rupit, casada.

Interrogat de la vida dels laics, va dir que Gui-
llem Caboter presta amb usura sobre el joc i
altres coses.

Pere Roquer, parroquià de la dita església va dir,
sota jurament, sobre l'ofici, el mateix que els
altres. Sobre la vida dels clergues va dir que el

dit rector va tenir fa molt temps dos fills de n'Es-
queiona, de la parròquia de Sant Martí Sacalm,
casada. També, que té un fill seu a casa seva. Ai-
xò també ho va dir el dit Vivó que havia declarat
abans. També, que va ser difamat de l'esmentada
Guillema Borrella i de l'esmentada Elisenda Mo-
nera germana seva, germanes del dit testimoni.

No sabia res més del cert sobre aquestes coses.
Interrogat si el marit de la dita Elisenda a causa
de la dita difamació o del dit fet del rector va
marxar del país i de l'esposa, va dir que no, sinó
que volia ser un dels deu vassalls que el senyor
de Rupit va enviar a Sardenya.

Va dir també, interrogat sobre Simó de Fàbrega,
beneficiat predit, que va ser difamat de la predi-
ta Maria sa Font.

També, que Pere de Soler, clergue beneficiat a
Rupit, està difamat que va conèixer carnalment
l'esposa d'en Pujada de la dita parròquia. Altra-
ment no sap res més.

Pere de Font, parroquià de la dita església va dir
també del dit Simó, clergue, que juga.

També que el rector està difamat, tal com s'ha
dit, de dues germanes del mas Moner. També va
tenir l'esmentada Borrella. També de la predita
esposa d'en Masó, consanguínia seva, i també
na Torona, comare seva, vídua. \Ho va negar/.¹⁰

Ramon Collell, Guillem Casassa i Pere de Cas-

tell, de la parròquia de la dita església, varen dir sota jurament, sobre l'ofici diví i la vida del rector i dels altres clergues, que tot estava bé, però que era cert que el rector va tenir fa temps fills d'una dona, n'Esqueiona, i que en les festes de Nadal juga a *gresca*.

Simó sa Fàbrega, beneficiat predit va dir, interrogat sota jurament, el mateix que els precedents en tot, i sobre la vida dels parroquians bé.

El rector predit, interrogat sota jurament va dir sobre totes les coses que bé, excepte que Pere de Callicó de Rupit està excomunicat des de fa ben bé vuit anys per deutes.

[foli 84]

5 idus de gener [9 de gener [1332]] va visitar l'església de Sant Andreu de Pruit.

Guillem sa Fàbrega, Pere s'Alou, Pere d'Aiatons¹¹ i Pere de Collell, parroquians de la dita església, varen dir, sobre l'ofici de l'església i l'administració del rector, tot bo.

Interrogats sobre la vida del dit rector van dir que fa ben bé tres o quatre anys va tenir un fill d'una dona anomenada Elisenda Roja, parroquiana seva, la qual fa ben bé tres anys que va marxar i viu a Anglès, segons es diu, i els fills amb ella. A banda d'això van dir que no sabien res sinistre contra dit rector.

Vivó s'Oltzina, saig de Rupit, va dir, interrogat

sota jurament, que Guillem sa Devesa, rector de la dita església, va tenir com a concubina l'esmentada Elisenda Roja. També que fou públicament difamat de tenir un afer amb una germana de la dita Elisenda, casada, habitant a Cisarns, a la parròquia de Pruit. I igualment va ser difamat d'Elisenda s'Alou, esposa de Bernat s'Alou de Pruit, madrastra de la dita Elisenda, i també que va ser difamat d'Elisenda de Coll, casada, consanguínia germana i comare seva, de la qual es diu que en té una filla.

Pere Callicó, saig de Rupit, interrogat per jurament va dir del dit rector el mateix que l'esmentat Vivó havia dit. I, a més, que va tenir per concubina a Guillema Cunillera, que deia viure amb ell com a serventa fa temps, i va quedar prenyada d'ell. I que després ell va tenir una criatura, que es va morir, de Francesca, germana de la dita Guillema, la qual també estava com a serventa amb el dit rector i que mentre va estar amb ell va quedar prenyada d'ell, però que abans de tenir la criatura se'n va acomiadar i va marxar i des de llavors ja no va estar amb ell, que sàpiga.

Pere Isern, parroquià de la dita església va dir, sota jurament, com més amunt el primer testimoni, i [...] d'Elisenda de Coll, consanguínia seva, però que ignora quin grau de consanguinitat tenen.



Sant Llorenç Dosmunts, església del segle XII, situada prop de la masia de les Viles, al terme de Pruit. Fou parròquia fins al segle XIV.

Foto: Anna Borbonet

Bernat sa Garganta i Bartomeu de Torrent, de la parròquia de la dita església de Pruit varen dir, interrogats sota jurament, que el rector fa bé l'ofici de l'església i que procura i ha procurat sempre diligentment per la millora de la dita església.

Interrogats sobre la vida dels clergues varen dir que era cert que el rector fou difamat fa temps de l'esmentada Guillema sa Conillera, que aleshores vivia amb ell com a serventa, però que el dit rector va intentar i procurar que la dita dona tornés amb el seu marit perquè ja abans que aquella dona estigués amb el dit rector havia deixat de viure amb el seu marit. Després d'uns anys una germana de la dita Guillema, vivint com a serventa amb el dit rector va quedar prenyada i el rector en veure-ho la va fer marxar irat, de manera que ja no va estar més amb ella, que se sàpiga, i es va dir de molts i també del rector que l'havien prenyada, però no va ser dit per cap persona digna de crèdit que el rector tingués relacions carnals amb ella. A part d'això van dir que no sabien res més contra el dit rector.

Sobre la vida dels parroquians varen dir que el rector els castigava bé i molt de bon cor.

El mateix dia va ser visitada l'església de Sant Llorenç Dos Munts.

Simó i Pere sa Vila, Esteve de Torrent i Pere de Portell, parroquians, varen dir, interrogats sota jurament, que tot estava bé, sobre l'ofici eclesiàstic, la vida dels clergues i dels laics i les altres coses.

4 idus de gener [10 de gener [1332]], va visitar l'església de Sant Cristòfol de Tavertet.

Guillem sa Serra i Pere de Munteis, Jaume de Rajols i Pere ses Canals, parroquians, varen dir, interrogats sota jurament, bé en totes les coses i per tot, però que el rector va tenir per molt de temps una concubina a Vic, que de tant en tant ve i després de tres o quatre dies torna a Vic, on viu.

3 idus de gener [11 de gener (1332)], fou visi-

tada l'església de Sant Julià de Cabrera.

Arnau de Sant Julià i Bartomeu de Sant Julià, parroquians de la dita església varen dir, interrogats sota jurament, que totes i cada una de les coses estaven bé.

Pere sa Sala, vicari, va dir, sota jurament, el mateix.

[AEV-1200/3]

[foli 5]

5 calendes d'abril [28 de març (de 1332)], va visitar l'església de Santa Maria de Corcó.

Ferrer sa Parra i Guillem Glòria, parroquians de la dita església, interrogats sota jurament, varen dir, sobre l'ofici de l'església, la vida dels clergues i dels laics, molt bé, i que no hi ha res que el senyor bisbe hagi de saber que s'ha de corregir, només que en Ferrer de Mas, ciutadà de Vic, fa contractes usuraris en tota la parròquia i consumeix i damnifica totalment la parròquia i els homes amb grans usures.

Jaume de Campamar, rector de la dita església, va dir el mateix en totes les coses.

.....

[foli 32]

7 calendes d'abril [25 de març (de 1333)] visità l'església de Corcó.

Arnau de Carboneres, Arnau de Maeller, Bernat de Ribes, Pere d'Arquerons, parroquians, interrogats sota jurament, varen dir que el servei de l'església està bé.

Interrogats de la vida dels clergues i laics van dir que tot bé. El rector va dir que Arnau de Torrent i la seva mare Berenguera no s'han confessat, que ell sàpiga, des que ell és rector.

6 calendes d'abril [26 de març, [de 1333]] va ser visitada l'església de Sant Julià de Cabrera.

Pere de Camallera, Arnau de Bacó, parroquians, digueren, sobre l'ofici de l'església i les altres coses, que tot bé.

Pere sa Sala, vicari, va dir el mateix.

Notes

¹ Per aprofundir en el tema vegeu Joaquim M. Puigvert (et al.), *Les visites pastorals: dels orígens medievals a l'època contemporània*, Girona: CCG Edicions, 2003. ² Quirze Parés i Ganyet, *La despoblació rural i les masies del Collsacabra*, Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1985. Tracta dels límits de la comarca a les p. 15-19, i queda recollit en el mapa de la p. 174. ³ La referència de

Rafel Ginebra i Molins les visites conservades es pot consultar a www.abev.net. ⁴ Afegit al marge. ⁵ Afegit al marge. ⁶ Afegit al marge. ⁷ Afegit al marge. ⁸ No ens queda massa clar el sentit d'aquesta frase. L'original diu: *quod cognoscit carnaliter uxorem den Masó de Rupit, consanguineus germani sui, et ipsa est similiter consanguinea germana eius et etiam comater.* ⁹ Afegit al marge. ¹⁰ Afegit al marge. ¹¹ *Deiatons.*

TAVERTET: LA TORRE DE LA VALL

i un enigma en el campanar

Creiem que val la pena exposar unes consideracions a mig camí entre la constatació de la realitat i la suposició sorgida de probables conjetures. Tot gira sobre la possible relació de la Torre de la Vall i el campanar de l'església parroquial de Tavertet. Situem les dues parts involucrades.

La Torre de la Vall, o de la Guàrdia és un dels edificis més importants de Tavertet. Si repassem el seu aspecte cronològic trobem que la torre es pot datar com a obra dels segles XIII-XIV, edifici posterior a l'esclat de construccions romàniques del segle XI, que caracteritzen el municipi com a testimonis de l'assentament més primerenc del poble: església parroquial de Sant Cristòfol, Sant Miquel de Sorerols, Sant Corneli, Sant Bartomeu Sesgorgues i Santa Cília. A partir del segle XIII podem suposar que la comunitat viu una època de progrés, ja que en surten personatges de la talla de Guillem de Tavertet, conseller de Pere el Catòlic, mentre que al segle XIV sorgeix Galceran Sacosta, una persona molt inquieta que fou bisbe de Vic.

Valorant la seva funcionalitat, constatem la realitat d'un ús militar de guarda i defensa, ja que s'alça en un indret, a nord del poble, on es domina tot l'entorn; està en un assentament vigorós, damunt d'una gran roca d'aspecte imponent. Per fortuna, la construcció es conserva íntegra sense cap modificació important que li desvirtuï les característiques inicials. Posteriors edificacions adossades a partir de 1667 li afegiren funcions de pagesia, sense llevar-li la seva majestuositat primitiva. L'obra té l'alçada d'uns 20 m, una planta rectangular d'aproximadament 5x6 m, amb els murs d'un metre de gruix. Originàriament tenia unes portes a la façana sud, convertides posteriorment en finestres, que donaven entrada per l'exterior a cinc plantes corresponents a l'estructura inicial, completada amb la coberta i els merlets del ter-



rat. La planta baixa està afermada directament a la roca, és molt reforçada, no té obertures, es cobreix amb volta de canó apuntada i se li suposa funcions de presó.

La Torre de la Vall, dins del conjunt arquitectònic d'època posterior que l'envolta.

Foto: Jordi Gumí

Històricament és citada en documents del 1314 i 1473 que descriuen tasques, reunions i actes realitzats en el seu recinte. Quant a la pagesia, fou ocupada fins al 1970-72 i de fa uns anys ha tornat a ser habitada per Josep Crous, el Pep de la Torre, persona singular, artesà —artista coneixedor de moltes especialitats, des de les propietats de les herbes i ungüents a l'art de tallar la fusta amb mestria— i també un bon masover que vigila, resseguint-la curosament, una

mesurada rehabilitació de tot el conjunt que suara s'està realitzant. Una detallada descripció de la Torre és troba al llibre de l'Assumpta Serra La comunitat rural a la Catalunya Medieval: Collsacabra (s.XIII-XVI) (1990). També està documentada al llibre de Quirze Parés La despoblació rural i les masies del Collsacabra (1985).

Passem a la segona part d'aquest relat. Tot va venir en observar el campanar del poble posant

atenció a la façana que mira al nord. Sota d'una petita finestra, que es veu enxiquida amb maons, a l'indret d'un metre i mig més avall, es detecten quatre carreus, disposats en sentit vertical i distribuïts horitzontalment; és notori que no segueixen el ritme de les altres pedres de la paret. A primer cop d'ull hom diria que són uns blocs escapçats a ran de mur que possiblement, en origen, sobresortien actuant de possibles mènsules; si fem volar la imaginació un ja pensa en l'existència d'una balconada. Ajuda a considerar aquesta possibilitat l'observació de les pedres de sota de la finestrica, una agrupació evidentment sobreposada just fins al nivell de la part superior dels quatre blocs esmentats. Per acabar d'arrodonir la investigació, fitem ben visible, a un metre més amunt del bloc de la dreta i del de l'esquerra, un forat tapat amb maons que, per la seva dimensió, bé podria ser l'encaix d'una barana. També s'observa, al damunt de la llinda de la finestra, uns forats que serien la possible implantació d'uns colls de fusta corresponents a una teuladeta. Potser són massa supòsits només basats en l'observació, però ens arrisquem a fantasiar. La teoria expressada va agafant empenta quant pugem a l'interior del campanar i esbrinem l'aspecte de la finestra per dins. En aquest indret es veu ben

Vista exterior de la façana nord del campanar de l'església, en què s'identifiquen els detalls descrits en el text.

Foto: Jordi Gumí



AVENTURA - ESPORT - TURISME

TRAVESSES ÀRTIQUES - EXPEDICIONS DE MUNTANYA - RUTES EN BTT
HOTELS I APARTAMENTS A LES PRINCIPALS ESTACIONS D'ESQUÍ...

Viatges © Alemany

Tel. 93.883.33.30

www.valemany.com

VIC - MANLLEU - TORELLÓ - BARCELONA - REUS - VALLS

Restaurant Can Pascual



Folgueroles

Des de 1944 AL SEU SERVEI

Plaça Verdaguer, 3 - 08519 FOLGUEROLES (Osona - Barcelona)
Tel. 93 812 21 18 - Fax 93 812 22 75
e-mail: jaumepascual@jazzfree.com - www.osonaweb.com/pascual

HOSTAL **
ESTRELLA

RUPIT Tel. 93 852 20 05

www.hostalestrella.com

clarament l'estructura d'una porta, de la qual es conserven la llinda, els brancals i la seva adaptació al gruix de la paret; com a complement hi ha la presència d'un fragment de mur que la va convertir en la petita obertura que ara tenim. Disposem de prou arguments per confirmar que a la façana nord del campanar de la església de Tavertet hi va existir alguna espècie de balcó, amb una probable coberta, des d'on es podia contemplar el sot de la Vall.

Ara ens acostem més als supòsits que ens vénen rondant a l'entorn d'aquest tema. Si es considera la façana nord del campanar encara a la Torre de la Vall, que té les obertures cap a sud, es pot imaginar una intencionada relació visual directa, d'observació o de vigilància, que servia de comunicació entre els dos edificis.

Els historiadors determinen que el campanar fou bastit entre els segles XII-XIII, mentre atribueixen a la Torre una edificació datada entre els segles XIII-XIV. Afinant una mica, posant-hi una certa inventiva, no costa massa suposar una relació constructiva als entorns del segle XIII, que féu alçar les dues torres amb ànim de defensa combinada. No ens semblaria probable que el balcó fos de la mateixa època, vista l'estructura interna de la porta. Una altra hipòtesi seria pensar en un balcó obert en aquesta façana, en època posterior a la construcció original (potser del segle XV al



Interior del campanar a l'indret de la petita finestra.
Foto: Jordi Gumí

XVIII), que també tenia el mateix propòsit militar o alguna funció que no podem demostrar.

Ara ens permetem llençar una pregunta als investigadors, pacients examinadors de papers i pergamins, que tenen la gentilesa d'ocupar-se de la història de Tavertet: no fóra possible trobar alguna referència documental sobre el tema que estem tractant? Més d'una persona interessada en els fets del passat els ho agrairia sincerament.

Jordi Gumí

**FORMATGERIES ARTESANES
DE CANTONIGRÒS**



Ctra. de Vic a Olot, Km
24
08569 Cantonigròs
(Osona-Barcelona)
Tel. 93 852 50 06



**Restaurant
COLL DE CONDREU**

Ctra. Vic-Olot
Tel i Fax 972 44 43 19
17166 SUSQUEDA (Girona)

Hostal Collsacabra
BAR-RESTAURANT • HABITACIONS

Passeig de les gorgues, 6 Tel. 93 856 81 53
08511 SANTA MARIA DE CORCÓ - L'ESQUIROL

Hostal Can Nogué

C. del Mig, 2
Tel. 93 856 52 51
TAVERTET



ENDEVINA, ENDEVINETA

Eren els anys de la postguerra, els anys de la meva infantesa. Anys d'estraperlo, de racionament, de vaques seques. Hi havia ben poca cosa de tot i molta abundància de res, o com deia el padrí, "anys de més badalls que rots". En aquell temps, la tele encara no havia nat, sols algun aparell d'"arradio", més escassos que les festes anyals, treia el cap per aquests cims del Collsacabra, un país, a l'hivern, fred i cru, amb unes vesprades "més llargues que un dia sense pa", com deien els avis. Calia, doncs, amorosir, endolcir, escalfar aquestes nits. Com?



Els gegants de Manlleu (1925). Costumari català. Joan Amades (1950).

Era costum, ja d'anys i panys, almenys a Rupit, de reunir-se a casa d'algun veí a espellofar el blat de moro o triar fesols. Com que hi havia bona companyonia, uns ajudaven els altres, i així passàvem la vesprada més plaent. Les espigues, un cop transportades de la vesana, es posaven en un lloc gran de la casa, ja fos a la sala-menjador, a l'entrada o allà on bonament es podia. S'escampaven perquè els hi toqués l'aire, ja que si quedaven apilotades, s'escalfaven i es florien i llavors el bestiar no se les menjava, o bé si se'n feia farinetes o farro sortien resclosides i tenien mal gust.

Doncs bé, mentre s'espellofaven les espigues del blat de moro, (els forans en deien panotxes) cantàvem cançons, s'explicaven llegendes de gegants, de focs follets, de girafaldilles, de màgica negra, de pors... També es solia criticar una mica tothom, des del mestre i l'alcalde fins al rector, i ... "tot sense fer cap mal a ningú", deia la gent. Es muntaven casaments, es parlava d'infidelitats conjugals, que ells en deien "fer portar banyes", i no sé quantes coses més.

La canalla ens ho passàvem pinxo, ens faltaven ulls i orelles per escoltar aquella gent que admiràvem i respectàvem. Sempre n'apreníem coses. El que també ens entusiasmava i mai no en teníem prou eren les endevinalles. Ens feien rumiar. N'hi havien de tots colors, d'ofensives, de doble sentit, d'un verd pujat de to. Alguna àvia a vegades es queixava, però sempre li contestaven: "mestressa, els més petits no entendran pas res, i els més ganàpies un dia o altre han de començar a entendre-ho".

D'aquestes endevinalles, avui podríem fer-ne un bon tastet, ja que en tinc moltes de recollides.

1. Una caixeta blanca que s'obre i no es tanca.
2. Una cosa com el puny que té quatre pèls al cul.
3. Aquí m'agenollo senyor per tocar-vos el pixador.
4. Un senyor gros, gros que només té un os.
5. Quelcom rodó, rodó, que al mig hi té un botó.
6. Una vella que només té una dent i fa córrer tota la gent.
7. Una cosa que per tot es posa, però al mar no gosa.
8. Pelut per fora, pelut per dins, alça la cama i fica-la a dins.
9. No és ni carn ni peix i piula quan neix.
10. Conec dos personatges molt amics dels capellans, que viuen en matrimoni, i encara no són casats.
11. Tararit, tararet, no té cames i s'aguanta dret.

12. Ding-ding, entre cames la tinc, quan més oli hi poso, més lluenta la tinc.
 13. L'he vista viva, l'he vista morta, l'he vista córrer, després de morta.
 14. Molt semblant a una cassola, té ales i no vola.
 15. Tinc una flor que tot l'any fa olor.
 16. El jovent la porta tiessa; els vells, força arrugada; però n'hi ha que se'ls hi adreça, untant-la amb una pomada.
 17. Una cosa que ho fa el rei, ho fa el papa i de fer-ho ningú s'escapa.
 18. Surt cantant, fa tururut, i de tots és mal rebut.
 19. Què és que se n'agafa més amb el nas que amb un cabàs?
 20. Una cosa que et posa calent i et fa anar al llit corrent.
 21. Una cosa que parla quan neix i no hi torna mai més.
 22. No mossega ni lladra, però no deixa entrar la gent a casa.
 23. Una renglera de senyores, que quan en pixa una, pixen totes.
 24. No és botifarra ni llonganissa i l'home ho té a la mà quan pixa.
 25. Una cosa que quant més n'hi ha menys pesa.
 26. Tinc cap, ull i cos, i no tinc carn ni cap os.
 27. Quin és el poble més antic del món?
 28. Digues-me tu, bona persona, què hi ha al mig de Barcelona?
 29. Homes amb homes ho fan, homes amb do-



Dels Goigs de Carnestoltes. Costumari català. Joan Amades (1950)

- nes també, i dones amb dones no ho poden fer.
 30. Sóc rodonet i petit, i tant l'home com la dona em grapegen una estona, abans de ficar-se al llit.
 31. Te la dic, te la diré i te la repetiré, encara no saps el que "e"?.
 32. Llarg com un budell i rodó com un garbell.
 33. Endevina, endevineta, què té l'home a la bragueta?

Bé, amics, espero que n'hagueu endevinat moltes, i us hagin agradat, així un altre dia hi podrem tomar. Bon profit i fins una altra ocasió.

Miquel Banús i Blanch

Respostes: 1: l'ou. 2: la cebra. 3: quan un s'ajup per agafar vi de la bóta. 4: el paller. 5: la panxa i el melic. 6: la campana i el batall. 7: la neu. 8: el mitjó. 9: el pet. 10: els gegants. 11: el porró. 12: la mà de morter per fer l'all i oli. 13: la fulla. 14: el barret. 15: el cul. 16: la cara. 17: cagar.

18: el pet. 19: olor o pudor. 20: la febre. 21: el pet. 22: el forrellat. 23: les teules. 24: el càntir. 25: el forat. 26: l'agulla. 27: Rupit (perquè Adam ja anava a cagar a Rupit). 28: la lletra e. 29: confessar. 30: el botó. 31: la tela. 32: el pou. 33: botons o cremallera.

FEIXAS AULET

• Estacions de Servei • Distribució de Gas-oils

Tels. 93 850 01 21 - 93 850 00 68

ENERGIA PER A OSONA

“SORTIU A PEU” D’ALÍCIA CASADESÚS

Una nova escultura pública a l’Esquirol

El text que reproduïm a continuació va ser llegit per la seva autora, Anna Crosas, a l’Esquirol, el diumenge 5 de setembre de 2004, amb motiu de la presentació de l’escultura *Sortiu a peu* d’Alícia Casadesús, dins els actes d’homenatge al grup musical *Esquirols*.

Es veu que l’organització d’aquest acte d’homenatge a *Esquirols* va proposar a l’Alícia que ella mateixa presentés la seva escultura que ara inaugurarem. I ella, perquè diu que li fa vergonya parlar en públic i tot això, m’ha demanat que sigui jo qui faci la presentació. I aquí em teniu, passant la vergonya i els nervis que en realitat hauria d’estar passant ella...

Però és que a l’Alícia, i ella ho sap molt bé, no sé dir-li que no. Perquè, a part de l’amistat que ens uneix, suposo que sóc una mena de fan incondicional de la seva obra. Vaig començar a ser-ho sobretot arran del seu projecte *Llauró* i crec que no m’equivoco gaire si dic que és el mateix que us ha passat a molts de vosaltres. Per als que no sapiguen de què parlo us diré, molt breument, que *Llauró* va consistir en dotze intervencions artístiques

efímeres en dotze indrets, per entendre’ns, «naturals» del Collsacabra. Aquelles intervencions, o accions, artístiques van tenir lloc durant un any, entre el 1998 i el 1999, una cada mes. Hi van participar, a banda del treball principal i de tronc de l’Alícia, uns quinze artistes més de diferents disciplines (música, dansa, literatura...) Tot plegat va ser possible gràcies a un centenar de col·laboradors i hi van assistir unes dues mil persones en total. Una xifra molt sorprenent per a un projecte d’art contemporani d’aquesta mena i que, a més, no tenia lloc a cap sala d’exposicions sinó als espais més insospitats, als quals, per arribar-hi, a vegades calia llevar-se d’hora, o caminar una bona estona, o passar fred... o tot alhora. Llauró, de fet, no solament va ser un bon treball de l’Alícia, sinó també un bon treball en equip, per dir-ho així, entre l’Alícia, diferents llenguatges artístics, diferents paisatges del Collsacabra i, també, les persones, el públic.

Aquesta obra que des d’avui ja forma part del paisatge de l’Esquirol parteix dels mateixos interessos, de les mateixes intencions. Es titula *Sortiu a peu*, el títol d’una cançó d’*Esquirols*. L’Alícia —com nosaltres i tanta d’altra gent del nostre país—, en el seu moment viu *Esquirols* i els admira, i ho continua fent. Un dels aspectes que li crida especialment l’atenció és la seva concepció de la memòria, com a construcció, com a coneixement («i que blanquegin els vostres cabells, / amb la saviesa del camí fet a peu», fa la cançó). Memòria, doncs, com a construcció, com a coneixement, com a vincle essencial entre l’individu i la societat. És per això que la peça pren com a punt de partida l’estrofa de *Sortiu a peu* que podem llegir en aquesta placa:

Escultura dedicada al grup musical *Esquirols*, obra d’Alícia Casadesús
Foto: Anna Crosas



I aquest camí
que feu a peu,
el vostre anhel el faci pla,
i les petjades que deixareu
siguin històries que en el camí escriviu.

Amb paraules textuais de la mateixa Àlícia: «Aquesta estrofa ens parla de com a partir dels fets viscuts construïm la història individual i alhora col·lectiva. Com a partir de les històries de cada individu fem la història d'un poble. Com també nosaltres construïm la història a partir de les empremtes d'altra gent». I acaba dient: «Com ha estat d'important per a la gent i el poble de l'Esquirol la petja d'*Esquirols*, la qual ens ha ajudat a fer-nos, a fer el poble». A banda de la placa amb aquest text, com veieu, l'escultura *Sortiu a peu* consisteix en un bloc de pedra amb una pica tallada a la part superior. Aquesta pica ha de contenir terra de sílex (que ara no hi és perquè l'Àlícia ha volgut que siguin els mateixos *Esquirols* que l'hi posin, cosa que faran d'aquí a un moment). Podreu comprovar que la terra de sílex té un tacte molt agradable que convida a fer-hi dibuixos amb les mans, a jugar-hi, i mullada té la peculiaritat que conserva les empremtes amb molta fidelitat, amb molta nitidesa. I és que *Sortiu a peu* vol ser una metàfora d'aquest caminar que ens fa, d'aquest camí obert, vol ser un recipient de petjades, d'empremtes. Petjades i empremtes de tot i de tots.

Els nens i nenes de l'Esquirol sovint juguen a passar herba fresca pels morros d'en Pere Menja-sopes, una cara de pedra que hi ha al costat de l'església. Aquesta «tradició» tan viva té fascinada l'Àlícia i des del moment en què se li va fer l'encàrrec de fer una escultura d'homenatge a *Esquirols* li ha voltat pel cap la idea que sigui una escultura viva, com en Pere Menja-sopes. És per això que *Sortiu a peu* ens convida a mirar-la però sobretot a tocar-la (la terra de sílex que dèiem). És una peça, per tant, que demana, necessita, la nostra participació, la nostra acció. Com la cançó d'*Esquirols* «Quan descobriu / que us ador-

men i maten els rius, (...) / que us adormen i cremen el bosc, (...) / que us adormen amb càlids sofismes, / crideu la vostra gent i sortiu a peu».

Un altre aspecte interessant, penso, de *Sortiu a peu*, i que malauradament no sempre el trobem en el món de l'escultura pública o l'art públic, és la discreció. No ens trobem davant una escultura monumental, amb una clara funció decorativa (com podria ser, per exemple, la reproducció gegant d'un esquirol), sinó davant una obra que mostra, una vegada més, el respecte d'aquesta artista per l'entorn, i la consciència de la responsabilitat que suposa intervenir en l'espai públic, l'espai comú. Si a finals dels noranta l'Àlícia intervenia en la natura per immediatament no deixar-ne cap rastre que no fos el fotogràfic o videogràfic, ara, per primera vegada en la seva carrera, intervé en l'espai urbà i amb voluntat de permanència. De permanència o presència, però, compartida, amb la pluja, el vent i, sobretot, la gent. De la mateixa manera que amb *Llauró* i altres obres de la seva trajectòria, amb *Sortiu a peu* l'Àlícia aconsegueix, potser de manera intuïtiva, un projecte d'una vàlua artística i una capacitat de seducció magnífics, i mostra una colla de qualitats i encerts que, m'atreviria a dir, formen part de les característiques essencials del seu treball: la investigació, el rigor, la complicitat amb altres llenguatges artístics —en aquest cas, la música i la lletra d'*Esquirols*— el respecte per l'entorn i la relació dinàmica amb el públic. Qualitats i encerts que -si fos d'una altra manera res de tot el que hem dit tindria gaire sentit- també ho són de l'esperit d'*Esquirols*.

Sortiu a peu, doncs, crec que es tracta d'un bon exemple d'un fenomen que no és gaire habitual: l'encaix entre artista, obra, tema, lloc i públic (o societat). D'un bon exemple d'obra d'art com a artefacte per jugar i per pensar.

Anna Crosas

NOUS OFICIS

En números anteriors d'aquesta revista s'han publicat diversos articles parlant d'oficis al Collsacabra del nostre col·laborador Miquel Banús, on ens parlava de l'apotecari, del paraire o del moliner. Avui parlarem d'un ofici nou que ha nascut a Tavertet.

Per l'art de les casualitats, s'han trobat en aquest indret perdut de les muntanyes del Collsacabra tres jubilats que sense tenir els mateixos oficis van trobar una afeció comuna i unes aptituds complementàries. Estem parlant del trio format per Dionís Selga, Antoni Novellas i Ramon Espadamala; tots ells gaudeixen de la pau de Tavertet, però la seva afeció a les motos i cotxes antics els ha dotat d'un dinamisme sense precedents en aquesta contrada.

Així doncs, varen començar a restaurar petites motos, i a poc a poc han aconseguit fer un taller complet que els permet restaurar qualsevol vehicle a motor dels que circulaven fa molts anys per les nostres carreteres. A mesura que

anaven treballant i les restauracions es compliaven, buscaven solucions als problemes que anaven apareixent per tal d'arribar a ser el més autònoms possible. Per tant, van començar a preparar-se el banc de treball d'alçades variables en el seu taller del carrer del Mig, per a així poder fer la feina amb més comoditat. S'havia de treure el rovell dels parafangs i la solució era una màquina de sorrejar a pressió? Doncs es varen fer una màquina pneumàtica i estanca de sorrejar per evitar la pols. A l'hora de pintar, una mosca o la pols del carrer es colava entre la pintura deixant la peça un cop pintada poc brillant? Es varen fer una cambra de pintura hermètica amb renovació d'aire per poder pintar a pistola de forma professional. Es necessitava un tap del dipòsit de la benzina? Es muntava un taller de fondre amb el seu gresol i els motlles amb la terra corresponent.

Totes les diverses màquines van ser fetes per ells. Això comportava una feina creativa de disseny i de buscar solucions, que esperonava

*Els tres restauradors de vehicles antics al seu taller.
Foto: Ernest Gutiérrez*



encara més l'interès pel treball de restauració. Amb el seu esforç i la seva constància han aconseguit un autèntic taller que fa goig veure. I així han pogut ser independents a excepció dels niquelats i cromats, que per la raó d'evitar la contaminació (en aquesta tècnica els productes químics són molt perillosos) ho porten a tallers especialitzats.

Durant aquest anys han restaurat 12 motos, un Biscuter, un Isocarro dels anys 50 i tres cotxes de diverses marques. Algunes de les restauracions que han fet podem ressenyar-les per curioses i poc conegudes o bé per ser prou populars:

- Motos Gutzzi dels anys 1950
- Moto M.V. Augusta de l'any 1960
- Moto BSA de l'any 1927
- Biscuter de l'any 1954
- Cotxe marca Fiat model Balilla, de l'any 1935
- Cotxe marca Vespa 400, de l'any 1959
- Cotxe marca Walseley, de l'any 1949

Exposen els seus cotxes i motos a les fires i trobades d'aficionats als cotxes vells* i de retruc també ens arriben un o dos cops a l'any les caravanes de cotxes clàssics a passar el dia a Tavertet.

Ja comença a ser tradicional que cada any, el dia de Sant Cristòfol, patró de Tavertet, ens trobem traslladats 50 o 60 anys enrere, ja que el poble queda ple de autèntiques meravelles mecàniques perfectament restaurades. És un espectacle que val la pena contemplar. És així com s'ha creat a Tavertet un nou ofici que ens porta amb nostàlgia a aquells anys en què el cotxe era un element que s'estava introduint a la nostra vida fins, pràcticament, a fer-se imprescindible. Aquest nou ofici, que és totalment d'aficionat i no busca cap lucre, pot ser un exemple del que el bon enteniment entre persones pot arribar a fer, i a la vegada, esdevé una font d'acció, imaginació i treball que evita l'avorriment d'aquells que creuen que ja se'ls ha acabat el temps de la creativitat.

El diumenge dia 10 de juliol, dia de Sant Cristòfol, patró de Tavertet, tindrem, doncs, una vegada més, l'oportunitat d'assistir a la típica trobada de cotxes antics i a la tradicional benedicció.

Ernest Gutiérrez

NOTES

**Els cotxes vells es classifiquen en tres grups: a - Cotxes d'Època, anteriors a l'any 1927. b - Cotxes Antics, fabricats fins l'any 1950. c - Cotxes Clàssics, des de l'any 1950 fins aproximadament l'any 1975.*

BAR CAN MIQUEL
ESMORZARS, DINARS I BERENARS
EL REBOST DE LA ISABEL
PA, COQUES I EMBOTITS ARTESANS

CARRER LES FONTS, 4
TEL. 93 856 50 83 08511 TAVERTET

CONSTRUCCIONS TAVERTET, S.L.
Construcció en general
Especialitat en pedra
Venda de cases i terrenys

c. del Mig, 10 — Tel. i Fax 93 856 50 16
08511 TAVERTET

BAR - L'ERA - FORN DE PA
COQUES DE FORNER I DE LLARDONS
CARQUINYOLIS DE RUPIT
RECORDS I EMBOTITS

ERA NOVA, S.C. - Pl. Era Nova, 1
Tels. 93 852 20 34 - 93 852 20 50
RUPIT I PRUIT

LA RIBA
hotel ***
restaurant



Vall de Sau

Tel. 93 884 70 23 - 93 884 70 15 - Fax 93 884 70 27
08519 VILANOVA DE SAU (Barcelona)
www.hotellariba.com

BALMES AMAGADES DEL TERME DE TAVERTET II

Continuant la recerca de racons perduts del terme de Tavertet presentem aquí cinc noves balmes, que ens parlen de les formes de vida dels antics habitants d'aquestes contrades. Totes cinc tenen un accés complicat, però són molt interessants i la seva descoberta és força gratificadora.



*La Baumallera, que del sostre en feien l'era.
Foto: Rafael Sevilla*

La Baumallera

Es tracta d'una de les balmes més importants de Tavertet, no per la seva especial bellesa o la seva localització, sinó perquè va ser l'última balma habitada que hi va haver al municipi. En efecte, es diu que en aquesta balma va viure una senyora fins l'any 1890.

Es tracta d'una balma normal, situada sota una enorme roca, amb la part superior bastant plana. Per aquest fet es deia "A la Baumallera, del sostre en feien l'era". Encara poden observar-se, entre l'espessa brolla que actualment l'envolta, les restes dels seus murs exteriors, així com la distribució de les seves habitacions, a més del quintà i el camí que hi arribava. A les parets de la roca poden observar-se encara avui dia restes de rajoles, taques de pintura i fum.

*Entrada a la balma de la Palla.
Foto: Rafael Sevilla*

El camí per arribar-hi no és fàcil de trobar, malgrat que es troba molt propera a la carretera de l'Esquirol a Tavertet i que la gran roca que la cobreix s'aprecia perfectament des de lluny. La balma és a la riba dreta del torrent de Baumallera, just damunt del km 6 de la carretera. Per arribar-hi, la forma més senzilla és baixar a la dreta de la carretera, a uns 40 m abans del km 6, per la riba dreta del torrent. Després de recórrer 30 o 40 m cal buscar el rastre d'un antic camí entre els matolls, molt perdut, que puja fins als voltants de la balma. Una vegada ja es té la gran roca a davant, per entrar-hi cal fer-ho per la part de la dreta, l'únic costat possible, a causa de la gran quantitat d'esbarzers i matolls que hi ha.

Balmes de la Palla

Es tracta d'unes petites balmes, bastant curioses i espectaculars, sobretot per la seva aèria ubicació, que es troben al cingle proper a la casa de Sobiranes, i just davant de les roques de la Corbera. La primera de les balmes és més aviat una petita coveta, foradada en una roca sorrenca. No és gran, però sí pintoresca. La segona balma, malgrat que



és de dimensions semblants a l'anterior, és força espectacular per la seva localització. Es troba situada sobre una gran roca arrodonida, que en la seva part superior té una àmplia superfície plana, que seria el pati de la balma. A la part de dalt hi ha una esquerda molt fonda, que travessa les roques superiors, que serien el 'sostre'. Des d'aquí les vistes de tota la vall del Noguier són senzillament impressionants.

L'accés a les balmes no és evident, més que res perquè no hi ha camí i cal utilitzar una mica la intuïció per a arribar-hi. Prenent com a referència l'encreuament de les pistes que duen fins a la casa de Sobiranes, una des de Trasserra i l'altra des del Km 5 de la carretera de l'Esquirol a Tavertet, a uns 100 m en direcció cap a Sobiranes hi ha una petita esplanada a l'esquerra de la pista, abans d'iniciar el descens cap a la casa. Des d'aquest punt s'ha de baixar el vessant de la muntanya, cap a les roques de la Corbera, seguint la direcció del 'màxim pendent'. Es baixen 100 o 200 m, fins que topem amb el cingle. En aquest punt hi ha el 'sostre' de les balmes que busquem. Per baixar cal trobar una canal amb fort pendent que davalla el cingle entre les roques, encarada cap a la casa del Noguier. Al final de la canal, d'uns 20 m, a la dreta es troba la coveta indicada més amunt. Si continuem uns metres vorejant la roca cap a l'esquerra, arribem ràpidament a l'esplanada de la roca arrodonida, on és la segona balma. Per pujar es pot prendre una altra canal que trobarem continuant la volta a la roca, i que retorna al punt de partida passant per un estret forat. Des de l'esplanada de les balmes de la Palla hi ha un eco amb un retard molt notable i divertit.

Balma de la Mesquita

Bonica balma amb un curiós nom. En català, el terme mesquita pot significar bé un temple musulmà o bé fem. Més aviat sembla que l'origen provingui del segon significat de la paraula que no del primer. Es tracta



d'una balma molt curiosa, amb restes ben patents que va ser habitada. Enmig d'un terreny relativament pla es troben diverses roques de grans dimensions. Sota de la més gran hi ha la balma de Mesquita. L'entrada principal de la balma es troba al costat de ponent on es poden observar encara restes del que serien les parets exteriors de l'habitatacle i algunes de les parets interiors. La balma continua sota la gran roca, i surt a l'exterior per l'extrem oposat al lloc d'entrada. Al costat de la entrada posterior de la balma hi ha un call roquer molt simpàtic que ens permet endinsar-nos pel caos de roques, i fins i tot poder pujar-ne una. Segurament, la balma de la Mesquita va ser l'habitatge primigeni de la casa de la Clota.

Balma de la Mesquita, curiós nom per a un bonic indret.

Foto: Rafael Sevilla

L'accés és senzill, però a causa de l'espessa vegetació no es veuen les roques fins a tenir-les a pocs metres. Per arribar-hi s'ha de prendre el camí vell del Noguier a Sant Miquel de Soreros, que surt de la casa del Noguier. Seguint-lo s'arriba a una porteta de fusta entre dues roques, que barra el pas. Passant la porteta ens endinsarem en el bosc, vorejant la roca de l'esquerra del camí. A uns 100 m trobarem les restes del que va ser la casa de la Clota. A uns 25 m d'aquest punt, seguint en direcció cap a Sant Miquel, es troba la balma de la Mesquita, completament oculta per les alzines.

Balma del Sucal

Curiosa i interessant balma situada en un lloc inhòspit i allunyat, a la part de ponent del serrat de Santa Cília. Segons Quirze Parés, era una balma-masia que va ser habitada fins a començaments del segle XIX. Encara es poden veure les restes dels murs de l'elemental habitatge i moltes restes de construc-

Encara es poden veure les restes de l'habitatge a la balma del Sucal.

Foto: Rafael Sevilla



cions pels voltants. Es tracta d'una cavitat mitjana, situada sota una gran roca i en l'actualitat completament envoltada d'un espès bosc. Cal suposar que el sòl de l'habitatge està situat més o menys a un metre per sota de l'actual, amb la qual cosa la capacitat de l'habitable seria força més gran del que ara s'aprecia. A la part superior de la gran roca que forma la balma hi han excavats uns forats, que podrien ser tombes antropomorfes o meres cavitats per remullar glans.

Trobar la balma del Sucal no és pas una tasca d'allò més senzilla, ja que no hi ha sender i està completament rodejada d'alzinar. Per arribar-hi cal prendre la pista que va des de l'esplanada de la Creu de Sorerols cap a Santa Cília. Una vegada passats els primers revolts tancats, i quan el camí avança ja més dret, cal ficar-se al bosc cap a la dreta del camí, en un punt en què la vegetació sembla que és una mica menys densa. S'ha de seguir per on sembla que l'alzinar és més clar, di-

Balma de la Cort Fosca, una de les més divertides de Tavertet.

Foto: Rafael Sevilla

agonalment al camí, i arribar a un lloc on el bosc s'obre una mica més. En aquest punt, i tirant una mica a l'esquerra, trobarem la roca que serveix de sostre a la balma, envoltada d'una densa vegetació. La balma està escasament a 100 m del camí.

Balmes de la Cort Fosca

Balmes interessantíssimes. És un dels grups de balmes més curioses, emocionants i divertides de tot el terme de Tavertet. És tota una aventura recórrer tots els seus revolts i descobrir els seus camins ocults. Es tracta d'una balma amb diverses entrades i sortides, i amb moltes esquerdes i forats intercomunicats. L'entrada principal és una balma profunda, d'uns 15 m, amb una obertura àmplia, que es va estrenyent a poc a poc en el sentit ascendent de la muntanya. El seu interior és relativament espaiós, i va minvant a mesura que s'introdueix dintre de la gran roca que li serveix de sostre. Entrant fins al fons de la balma es veu una mica de llum, i efectivament, la 'sortida del darrere' comunica amb una altra petita balma que s'obre a l'exterior havent travessat tota la roca pel seu interior. Des de l'entrada d'aquesta segona balma es pot pujar fins a la part superi-



or de la roca per un call roquer molt emocionant, que a vegades s'eixampla i a vegades s'estreny i fins i tot, en el tram final, obliga al visitant a avançar arrossegant-se per una estreta esquerra. Les vistes des de la part superior de la roca són molt boniques: les terres del Villaret de Baix, Collformic, cingles del Pla del Vinyal, el Barretó, etc.

L'accés a aquesta balma tan excitant no és del tot senzill, encara que bé val la pena l'esforç que requereix. Situats a la casa del Villaret de Baix, s'ha de continuar per una petita senda que surt una vegada passada la casa, per sobre d'una fonteta. Pujant per aquest viarany uns 50 m s'arriba a un altre

camí més ample, que va bastant horitzontal i que cal seguir cap a l'esquerra. A uns 200 o 300 m cal agafar un camí secundari que surt cap a la dreta, amb fort pendent, una mica tapat per la vegetació i que finalitza uns 50 m més amunt. En aquest moment estem just sota la gran roca i a uns 100 m de l'entrada principal de la balma. Ara cal introduir-se, sense por, per la boscúria, i continuar cap amunt seguint la direcció del 'màxim pendent'. Si un s'hi fixa, es pot anar seguint els rastres de l'antiga senda d'entrada a la balma.

Rafael Sevilla



JCP
pintura

Josep Comajoun

Major, 56
Tel. 93 856 85 45

08511 L'ESQUIROL - STA. M. CORCÓ



El Quintà
CASA RURAL INDEPENDENT

Joan Verdaguer Caralt
676 821 671

c. de Baix, 22 - Tel. 93 886 38 60
08511 Tavertet (Osona)
casarural@elquinta.com
www.elquinta.com



FONDA MARSAL

Manyà, 3
Tel. 93 852 20 86

08569 RUPIT I PRUIT



BONS RECORDS

No fa gaires dies, parlant amb gent de la comarca de temes que condueixen les converses cap aquí o cap allà, em va sorprendre que en sortir el nom de Joan Crosas algú no el conegués, i això em va fer pensar en aquesta nota. L'impuls de fer aquest escrit segurament està alimentat pels sentiments d'amistat i l'estela de records que amb el pas del temps et fan reviure etapes de la vida, que per virus que entrin ja no s'esborraran del nostre disc dur.

M'expressaré en plural perquè en aquests fets ens hi sentim tots involucrats: la meva esposa, les meves filles i jo.

Vàrem conèixer en Joan Crosas a l'any 1972 per mitjà d'uns companys veïns d'escala; possiblement el fet que ell tingués els pares a l'Esquirol i nosaltres casa a Rupit va donar un interès afegit a l'inici de la nostra relació. En Joan treballava a Barcelona exercint la seva carrera de químic. La nostra filla gran tenia alguns problemes amb l'estudi de la física i la química i en Joan li explicava aquestes coses tan complicades amb molta paciència, tanta que hi havia dies que es feia tard i es quedava a dormir a casa; el seu bon caràcter i el seu tarannà afeble van fer que s'establís una relació gairebé de família. Encara que estigués a Barcelona, ell tenia el cap i el cor a l'Esquirol, allí hi tenia la família i els amics i

segurament allí va plantar la seva llavor artística; el primer fruit va ésser el neixement del grup de folk *Esquirols*. Volien tocar, que la gent escoltés la seva música. Els hi vàrem preparar un concert al Centre Parroquial de Rupit, i darrere un concert l'altre i així arribaren les gravacions de discs, que varen escampar arreu les cançons del Collsacabra. En Joan ja no va tardar gaire a canviar la seva carrera per una de molt més dura: introduir-se dins el món de l'art. A partir d'aquí les nostres rutes van divergir, tot i així sempre hem seguit el seu camí artístic i ens ha omplert de goig veure com anava assolint fites cada vegada més difícils dins el cinema, la televisió, el teatre, el doblatge, etc. Creiem que aquesta etapa de la vida d'en Joan ha estat superada amb èxit per l'esforç i tenacitat que hi ha posat, i això ens planteja una pregunta que ens agradaria que contestés:

Joan, des d'*Esquirols* fins a *My Fair Lady* què ha passat? Hi tornaries?

Hi ha una curta reflexió de part d'en Joan, i contesta: "Han passat tantes coses que costa recordar-se'n. Tot venia rodat i gairebé sense proposar-s'ho. *Mar i Cel*, *Germans de Sang*, *Sweneey Tood* i tants d'altres fins el darrer *My Fair Lady*. Doblatges, cinema, televisió; però el que més m'ha agradat des de sempre és el teatre i sobretot el teatre musical, suposo que la meua experiència amb *Esquirols* i els meus estudis de música ho han propiciat. Mai no es pot desfer un camí, però en el meu cas, crec que si tornés a començar, el referia de la mateixa manera que les amistats es retroben; ara sento la meua vida artística com un amic, l'amistat del qual et manté sempre viu".

No voldria abusar de l'amistat ni prendre-li més temps, i ens despedim amb ganes de retrobar-nos ben aviat.

Antoni Trujols

Teniu a la vostra disposició la pàgina web d'en Joan : <http://www.joancrosas.com> "



Joan Crosas

FOTOGRAFIES ESPECIALS

Sovint la fotografia es fa servir com a complement d'un article, que d'aquesta manera queda reforçat en el seu contingut. En aquesta nova col·laboració a la revista vull anar més enllà, posar la fotografia en un lloc preferent, de manera que la part destacable de l'article sigui la fotografia i la part escrita el complement, sols per dir allò que la fotografia no pot expressar.

Us presento una selecció de fotografies que, per un motiu o altre, m'han impressionat, sigui per l'instant, la tècnica, el lloc, etc. Són fotografies que fugen de tipismes i llocs comuns, fotografies amb cos i ànima

L'únic nexce comú que tenen és que pertanyen a la nostra terra. Hi podrem veure una mica de tot (pagesia, oficis, actes religiosos, festes majors, etc.) sense un ordre cronològic.

Dins del que ha estat possible, s'han identificat les persones que hi apareixen, així com l'any, i sobretot, l'autor; aquests detalls són els que moltes vegades queden al tinter. Les fotografies provenen de fons molt diferents: arxius, àlbums familiars, llibres, postals i el meu propi arxiu. De manera que són moltes les persones que hi han col·laborat. A totes elles gràcies per endavant.

Carles Manuel Comella Suarez



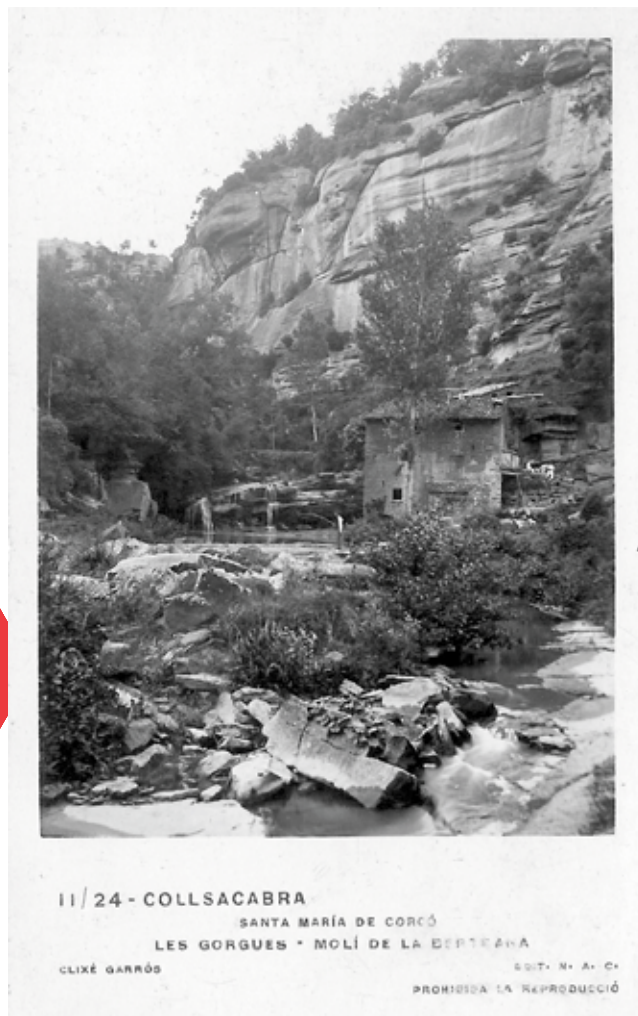
5. EL FAR — En aviació. El far isla de mar
Vista fantástica de las cimas de Collsecabra en día de broma (hivern)
L. Roisin, fot. - Barcelona

El títol ho diu tot en aquesta postal, cosa molt habitual en aquella època, però no s'aprecia bé que fou impresa en català, ja que els temps canviaren i s'hi enganxà a sobre una fina tira de paper amb el títol en castellà. De Roisin hem de dir que va recórrer tot Catalunya; a les nostres terres el trobem a la Salut, el Far i Rupit, i també va estar per tot Espanya. La seva producció és molt àmplia, bàsicament postals, però el seu treball no ha estat massa valorat. Postal impresa als anys vint.



Gràcies a aquesta fotografia, feta a Cal Carreter de Cantonigròs, podem apreciar l'ofici de carreter, avui pràcticament desaparegut. Concretament, és el moment de fer la roda, que és la part més complexa i espectacular, cosa que fa que sigui una fotografia de gran bellesa. Hi podem veure en Miquel Roure Estragués a dalt del carro, en Pere Roure Cunit foradant la roda, en Ramon Roure Estragués treballant ajagut a la tartana i en Pere Rouaix assegut i el seu oncle dret, tots dos de la casa de la Cabreta. Agraïxo a la família Montmany/Roure que m'hagin facilitat la fotografia i tota la informació.

Fotografia de finals dels anys vint, d'autor desconegut.



11/24 - COLLSACABRA
SANTA MARIA DE CORCÓ
LES GORGUES • MOLÍ DE LA BERTRANA
CLIXÉ GARRÓS
EDIT. N. A. C.
PROHIBIDA LA REPRODUCCIÓ

Fotografia de cap a l'any 1925, en la qual podem veure el molí de la Bertrana, encara sencer. Quirze Pares, en el seu llibre "La despoblació rural i les masies del Collsacabra", diu que aquest molí s'enderrocà amb els aiguats de l'any 1940. Fotografia de Garrós, reproduïda en postal en blanc i negre.



Aquesta imatge, inclosa a la primera sèrie de postals emesa al Collsacabra (1904), ens dóna una idea de com era el primitiu santuari de la Mare de Déu de la Salut.

Fotografia de Thomas.

4. SANTUARI DE NOSTRA SENYORA DE LA SALUT.

Vista presa desde la part de Collsacabra.

THOMAS - BARCELONA

CRÒNICA DEL COLLSACABRA

CANTONIGRÒS

Notícies

El dia 27 de juny es va fer un homenatge a mossèn Josep Cruells en motiu del 50è aniversari de la seva ordenació sacerdotal. Es dona la coincidència que enguany mossèn Josep Cruells ha estat distingit per la Fundació Lluís Carulla amb el Premi d'Honor d'Actuació Cívica, per la seva tasca d'impulsor de l'històric Concurs de Poesia de Cantonigròs.

Com cada any, els dies 15 al 18 de juliol va tenir lloc el Festival Internacional de Música de Cantonigròs, que com ens té acostumats va ser un èxit de participació i de públic.

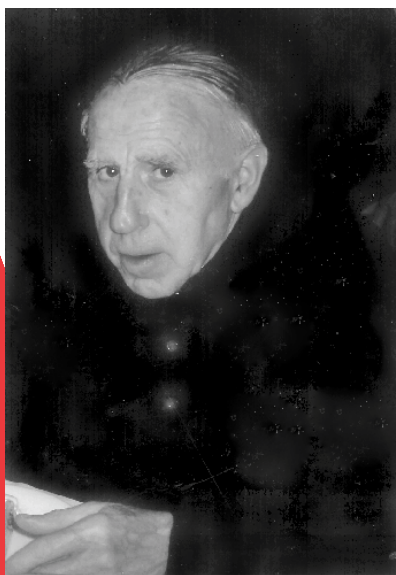
El dia 4 de juliol es va celebrar el dia de l'homenatge als avis de Cantonigròs, amb un dinar i després amb una representació teatral a càrrec de Circ al Carrer amb l'obra "Tot esperant el bus".

Aquest mes de desembre ha començat el curs de cuina a càrrec del nostre veí Ignasi Camps.

L'ESQUIROL

Homenatge a Esquirols

El diumenge 5 de desembre, l'Esquirol va retre un homenatge al mític grup musical **Esquirols**. Al matí es va inaugurar una escultura, obra de l'Àlícia Casadesús, dedicada als membres del grup, a la plaça de davant l'Ajuntament, i a les 6 de la tarda, a la pista de la Cooperativa, va tenir



Recent fotografia de Mn. Josep Cruells

lloc un concert. A la primera part, nens i nenes del poble van interpretar cançons del grup, com ara: "Pujarem dalt dels cims" i "Volem pa amb oli". Tot seguit, la Coral Lorelei va interpretar cinc cançons més entre les quals: "No ho diguis a ningú" i "Riera dolça i lenta". Després es va projectar el vídeo "Esquirols, la veu d'un poble", dirigit per Jordi Sunyer i realitzat per Jordi Gutiérrez. A la segona part, el grup Rustikàntikkus va cantar famosos temes del conjunt, com: "Fent camí", "Arrels" i "Rusticam". Una vegada acabada aquesta actuació, la Diminuta Swing Orquestra va acompanyar Joan Lluís Comajoan que cantà "Del que vaig ser". A continuació, Josep Casadesús va recitar la cançó "A un vell rector de poble", i Rustikàntikkus va interpretar les cançons "Et cobriran de blames" i "Onze de setembre". Com a cloenda, el públic que omplia tot el teatre de la Cooperativa va reclamar als components del grup **Esquirols** que cantessin diverses can-

*Un veí de Tavertet anònim
que col·labora.*

La Formatgeria

Bar Restaurant PUNTÍ

CUINA CASOLANA

Tancat el diumenge al vespre i el dilluns tot el dia

Ctra. de Vic a Olot, Km 24
08569 Cantonigròs
(Osona-Barcelona)
Tel. 93 852 50 69

VIC STA. MARIA DE CORCO CANTONIGRÒS OLOT RUPIT

Moment de l'acte d'homenatge al grup musical Esquirols.

Foto: Ernest Gutiérrez



çons. També durant tot el cap de setmana es va poder visitar una exposició sobre el grup a la sala de plens de l'Ajuntament de l'Esquirol.

Concert de Santa Cecília

El dissabte 20 de novembre es va celebrar el concert de Santa Cecília, patrona de la música, a la sala parroquial de l'Esquirol. Aquest any va ser el primer concert d'un nou grup sorgit al poble, "Safareig", un grup innovador que toca tot tipus de música de tots els llocs del món; des de boleros a música grega, des de cançons jueves a cançons angleses. El concert va ser organitzat per la Coral Lorelei.

A la sala parroquial també s'hi podia veure una exposició sobre tots els grups musicals que ha tingut l'Esquirol des de gairebé principis del segle passat.

3a Fira del Llibre de Muntanya, a Rupit.

Foto: Ernest Gutiérrez



RUPIT I PRUIT

3a. Fira del Llibre de Muntanya

Els passats 16 i 17 d'octubre es va dur a terme a Rupit la 3a. edició de la Fira del Llibre de Muntanya. Les dues edicions anteriors s'havien fet a Tavertet al 2002 i a l'Esquirol al 2003, respectant així el criteri d'itinerància amb què va néixer aquesta fira, i que s'aconsegueix gràcies a l'esforç conjunt de diferents associacions del Collsacabra i els seus ajuntaments.

La inauguració oficial es va fer el dissabte dia 16 amb una conferència del president d'honor de la Fira doctor Antoni Pladevall i Font, i amb parlaments del Secretari General de l'Esport senyor Rafel Niubó i del delegat de l'Àrea del Llibre i Biblioteques de la Generalitat senyor Gabriel Planella.

Varen participar en aquesta edició de la Fira més de 30 expositors, entre els quals hi havia editorials, llibreries de vell i de nou i centres excursionistes que publiquen llibres. La procedència era diversa i així ens trobem que hi havia una llibreria andorrana, una editorial de la Catalunya Nord, una altra del Llenguadoc, una editorial del País Basc, una d'Osca i una de Madrid. Els altres assistents eren catalans. També varen exposar els seus productes els Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, l'Associació Catalana d'Observadors de Meteorologia, el

Centre Excursionista Esquirol, el Consorci Vall de Sau-Collacabra, Mountain Wilderness i la Xarxa de Custòdia del Territori.

S'hi varen presentar vuit llibres, dos dels quals eren d'itineraris pel Collacabra. Hi varen haver tres taules rodones sobre els temes: **La cartografia a través del temps, Els camins al Collacabra i Les comunicacions a través de les muntanyes, ahir i avui.** Aquestes taules rodones varen ser organitzades bàsicament per la Universitat de Barcelona i la de Vic i foren moderades respectivament per David Serrat, rector de la Universitat de Vic, Assumpta Serra, arqueòloga de la Universitat de Barcelona i pel periodista Antoni Bassas.

Cal destacar també una conferència del periodista gastronòmic Llorenç Torrado, que versava sobre el menjar i els camins del Collacabra, i la intervenció de l'alpinista basca Edurne Pasabán, que recentment ha escalat el K2, la qual va passar la projecció AZTARNAK, en la qual s'explica les seves ascensions a pics de més de 8000 m.

També durant els dos dies es varen projectar dues pel·lícules del realitzador local Abel Arderiu, "Sol a l'Ordiguer" i "Escalada vertical al Pla d'Aiats". Hi varen haver set exposicions referents a la cartografia de muntanya, al transport per la muntanya i d'altres relacionades amb la muntanya i el món rural. Aquestes exposicions foren:

- **Plano de les Guillerias** de Juli Serra (1888), reeditat per la Diputació de Girona.
- Col·lecció de mapes antics del Montseny i Guillerias cedit en aquesta ocasió per l'Ajun-



3a Fira del Libre de Muntanya.

Foto: Ernest Gutiérrez

tament d'Anglès.

- Cartografia comarcal editada per la Diputació de Barcelona.
- Exposició del cremallera de Montserrat de l'associació Amics del Cremallera de Montserrat.
- Fotos antigues del cremallera de l'Arxiu Fotogràfic del CEC.
- Les estacions al món vegetal (Francesc Gordillo)
- Matrícules antigues de carros d'Osona de Santi Juglà, col·leccionista.

Com a activitats complementàries podem destacar un concert de Gospel a càrrec de la coral Contratemp, un taller d'aparells de meteorologia, una cursa d'orientació i un circuit d'aventura i jocs per a nens.

Es calcula que varen passar-hi al voltant de 8.000 persones. Un cop més el Collacabra ha demostrat la seva capacitat de preparar un esdeveniment que ha de repercutir en l'increment del nivell cultural de la comarca d'Osona i que a la vegada dóna a conèixer el nostre país a gent vinguda de l'estat espanyol, de la Catalunya Nord i del Llenguadoc.

FORN DE PA

Josep Ma. Soler

C. Major, 89
Santa Maria de Corcó- l'Esquirol
Tel. 93 856 80 79

CONSTRUCTOR



PERE PAJAROLS

C. Pellix, 66 - Tel. 93 850 00 28 - 08510 RODA DE TER
C. Les Fonts, s/n - Tel. 93 856 50 83 - 08511 TAVERNET

El nou rosetó del santuari
del Far
Foto: Ernest Gutiérrez



es va celebrar l'ofici solemne, cantat per la Coral de Sant Feliu. Després de dinar, hi va haver una cantada d'havaneres, i a la mitja part es va repartir xocolata amb coca per a tothom i es van fer jocs de cucanya per als nens.

L'Aplec és organitzat per l'Ajuntament de Sant Feliu juntament amb el santuari de la Salut. Enguany l'èxit de públic assistent ha estat considerable, cosa que demostra que, any rere any, s'està recuperant aquesta festa que havia anat una mica de baixa.

SUSQUEDA

Rosetó nou a l'església del santuari del Far

L'Associació d'Amics del Far ha fet dissenyar i instal·lar un rosetó a l'església del santuari del Far. Fins ara, sobre la porta d'entrada al temple hi havia una rosassa de vidre transparent, que ha estat canviada per una de nova, de tonalitats blavoses, que és el color de la Mare de Déu. Les tonalitats blaves del cristall confereixen a la capella, a l'hora que el sol es pon, una il·luminació i un aire especial que conviden a la reflexió. El nou rosetó es va inaugurar el dia de l'Aplec del santuari, l'últim diumenge d'agost, després de l'ofici.

SANT FELIU DE PALLEROLS

Aplec al santuari de la Salut

El 19 de setembre es va celebrar l'Aplec al santuari de Mare de Déu de la Font de la Salut que tradicionalment se celebra el 21 de setembre, diada de Sant Mateu, però que, en els darrers anys, si el dia 21 s'escau en un dia feiner, l'aplec es celebra el diumenge més proper. Els actes de l'Aplec van començar amb una trobada de motos antigues a la plaça del santuari i amb un esmorzar popular organitzat per l'Ajuntament de Sant Feliu de Pallerols. Tot seguit

Moment de la benedicció
d'un Biscuter restaurat
per DAR.
Foto: Jordi Gumí



TAVERTET

Sant Cristòfol

El dia 17 de juliol, festivitat de Sant Cristòfol, patró de la parròquia, es va fer la tradicional benedicció de cotxes i motos. Enguany, coincidint amb la festa, s'ha organitzat una concentració d'automòbils clàssics promoguda pel Grup DAR, grup de restauradors de vehicles antics. Junt amb l'espectacularitat de les marques reunides, a l'hora de la benedicció es van poder contemplar alguns exemplars ben singulars.

Curs de gravat

Durant la primera quinzena del passat mes d'agost es va fer el segons curs de gravat a Tavertet. El professor Carles Vergés, mestre

cordial infatigable, va fer assolir resultats molt lloables als seus alumnes. Cal destacar l'interès demostrat pels assistents per l'exposició final de les obres aplegades. Aquest any i a causa de l'increment d'alumnes respecte de l'edició anterior, es va creure convenient fer dos cursos, d'una setmana cada un. Així es va poder repartir l'alumnat i atendre millor les particularitats que comporta el gravat, alhora que es mantenia un ambient de treball intens. S'han fet uns gravats d'alt nivell, cosa que ens anima a tots plegats a continuar i posar el llistó més alt encara.

Taller d'aquarel·la

L'Ajuntament, a través de la regidoria de Cultura, ha promogut aquest estiu un curs de setmana de durada, sobre l'aquarel·la. Les classes varen ser a càrrec del professor Roger Parris, que amb una gran capacitat de síntesi, féu entusiasmar els nombrosos assistents pels "secrets" d'aquesta tècnica pictòrica. Va haver-hi una important participació.

Festa Major

La Festa Major del poble s'ha celebrat amb l'alegria i companyonia de sempre. Jocs, balls, cercavila, cinema, concursos i xocolatada aplegaren un públic fervent i festiu. De totes les activitats que va programar la Comissió de Festes –la qual felicitem– en volem destacar gràficament una, per la seva espectacularitat: l'actuació del grup US-NUS i cia., humor i trapezi.

iv Concurs de Pintura Ràpida.

El dia 18 de setembre Tavertet va acollir el iv Concurs de Pintura Ràpida organitzat per la parròquia de Tavertet. Va ser un èxit de participació amb 46 pintors que varen omplir els carrers i places del poble. Cal destacar que la qualitat de les obres ha anat augmentant a mesura que el concurs es va consolidant, així com la col·laboració d'empreses, entitats i particulars.

Es varen lliurar 11 premis per categoria d'adults i 3 per infantil. Els premis per a



adults van ser: 1er., Manuel Dobles Pinto; 2on., Lluís Puiggròs Puigdel·lívol i 3er., Narcís Sala Gascón. Els premis per a infants foren: 1er., Clara Serena Escribano; 2on., Ferran Verdaguer Juvany i 3er., Ainoha Sevilla Rodoreda.

Una instantània del taller d'aquarel·la.

Foto: Jordi Gumí

Un moment de l'actuació d'Arianna en el poliesportiu de Tavertet.

Foto: Jordi Gumí





Eduard Miró en plena actuació al local de Vivarium.

Foto: Jordi Gumí

Vivarium Artium

La Fundació Vivarium és constant en la seva aportació cultural al poble. En la sessió del mes d'octubre dels matins de **Vivarium Artium** es va gaudir d'un recital poètic i musical titulat **Poesia del Silenci**, protagonitzat pel poeta Eduard Miró junt amb Josep Meseguer, cantautor i músic, Rafael Barrera, rapsode i Mariela Alende, cantant. Va ser un veritable goig poder gaudir-ne.

Francesc Codina, Víctor Pallàs i Lluís Solà.

Foto: Jordi Gumí



Recitals de poesia

El dia 31 de juliol l'Avenc de Tavertet va acollir tres poetes que sota el títol de "Tres veus, tres poetes" ens varen delectar amb els seus poemes. Foren Francesc Codina, Víctor Pallàs i Lluís Solà. Van assistir-hi unes 50 persones entre les quals alguns nens, que van seguir atents el recital.

Trobada Animalista de Tavertet

Els dies 2 i 3 d'octubre va tenir lloc la 2na. trobada a favor de la dignitat i benestar dels animals i contrària al maltractament, presidida pel president del nou partit pel senat PACMA, Manel Macià i Gallamí. Foren dos dies d'exposicions, debats i reunions amb la participació de més de 30 associacions de defensa dels animals i més de 60 representants de tot Catalunya, Espanya, Europa i el continent americà, entre els quals alguns de la prestigiosa ADDA de Barcelona. S'anuncia la segona caminada a favor dels drets dels animals per a l'estiu de 2005 **Walking for Animals**, a la qual tothom que li agradi caminar i somniar en un món més just és convidat. www.caminandoporlosanimales.com

El dia 8 d'octubre passat es va fer un recital de poesia a la sala de l'Ajuntament a càrrec d'Albert Ubac sota el títol "Adéu, **missa pro carnivale mortis**". Un públic agraït i participatiu escoltaren les paraules d'un poeta jove, sensible i generós.

Curset d'autoconeixement

Els dies 23 al 25 de juliol i els dies 5 al 7 de novembre va tenir lloc a l'Avenc de Tavertet



SOTACINGLES

Vilanova de Sau
Guilleries

Aprenentatge - Audiovisuals
Col·loquis - Cursos - Excursions
Exposicions - Fires - Tallers - Xerrades

Santa Maria, 16 - 08519 VILANOVA DE SAU
Tel. 937 430 104 - 659 494 459

uns curssets anomenats “ Intel·ligència corporal i consciència emocional” a càrrec d’Elisabet Solé, Montserrat Roig i Patrícia Maguet. L’assistència va ser de 32 persones.

Presentació d’un llibre

El dia 9 d’octubre d’enguany es va fer a Tavertet la presentació del llibre **El Collsacabra. Guia excursionista per a tota la família** de Rafael Sevilla, amb 22 itineraris per anar a peu i quatre amb bicicleta de muntanya, publicat per Edicions Pòrtic. La sala de l’Ajuntament quedà plena de gom a gom de gent disposada a sentir les paraules de presentació i del mateix autor.

Raid Tavertet Extrem 2004

Organitzat pel Cau de l’Aventura, Tavertet va acollir durant el quart cap de setmana de l’octubre passat el ja tradicional raid d’Aven-

tura de Tavertet. Aquesta prova és l’última puntuable per a la Copa Natura Race 2004. El divendres al vespre un total de 23 equips varen començar el raid amb una prova nocturna on varen competir en proves de BTT, una cursa a peu, tir amb arc i una escalada nocturna. El dissabte, per la vall de Sau, ja a les Guilleries, els equips varen superar proves de patins en línia, BTT, cursa a peu, natació, descens de barrancs, prova d’orientació, rem amb canoa, tirolina i una prova de memòria. El diumenge hi van haver les proves de BTT, rem, espeleologia, tir amb arc i orientació urbana per relleus.

Els tres primers classificats van ser: 1er., l’Equip Sanglas & Baulenes-Star Byke; 2on., l’equip de Deida i 3er., l’equip de Viladomat-Salomon. La prova és puntuable per a la Primera Copa Catala-



TALLER DE REPARACIONS
Joan Ferrer Roca

TALLER
C. St. Martí, 15
Tel. 93 856 81 04
08511 L'ESQUIROL - SANTA MARIA DE CORCO
joanferrerroca@hotmail.com

PARTICULAR
C. Major, 80
Tel. 93 856 84 17 - 93 856 85 47



REPARACIÓ DE COTXES
Josep Juventeny

Taller: C. Pedró, s/n Tel. 93 856 83 27
SANTA MARIA DE CORCÓ




RESTAURANT CAN BAUMES

C. de Baix, 2 Tel. 93 856 52 07
08511 TAVERTET

EMBOTITS
MANUEL COLOM, S.L.

C. Major, 28 - 30 Tel. 93 856 50 58
08569 CANTONIGRÒS (Barcelona)



ARTICLES I PRODUCTES DE NETEJA
DROGUERIA
VENDA AL MAJOR

Josep Verdager Farrés

Ctra. de Sant Bartomeu, 52 - Tel. 93 886 08 23 - 08503 GURB

Ca l'Ignasi
Restaurant

PREGUEM RESERVEU TAULA

C. Major, 38 - Tel. 93 852 51 24
08569 CANTONIGRÒS

RACÓ DEL POETA

LA MORT ÉS MISSATGERA DE LA VIDA

(E. Hölderlin)

M'endinsaré entre la boira
i xuclaré la poca llum
que, de ben segur, em pertoca.

Cremaré la mirada en els astres
i, encegat per la disbauxa,
relaxaré les meves incompetències,
ocultant-les en algun forat negre
del meu gris fondal.

Eduard Miró i Saladrigas

NO SÉ I VOLDRIA SABER

No sé i voldria saber
per què els homes no s'estimen,
per què els savis no esbrinen
el com i el perquè?

No sé i voldria saber
si fa falta tanta guerra
que desfà tota la terra,
i tot, a canvi de què?

No sé i voldria saber
si la vida que és tan bonica,
glop a glop, de mica en mica,
per què l'home la vol desfer?

No sé i voldria saber
el perquè de tantes coses.
Per què es marceixen les roses?

Si tu ho saps, digues, per què?

Miquel Banús
Musicat per J.M. Castelló

A L'AMIC

A Vós, que sou immens.

Quan el sol fa pampallugues
a l'esquerra de la roca,
oi que aclueu l'ull
amb complicitat,
perquè entenguem
al veure el mar,
i al veure el cel,
la vostra arquitectura
de l'immensisme.

Eduard Miró i Saladrigas
Música de Josep Meseguer

NOTA: del llibre PERFUM DE SILENCI d'Eduard Miró i Saladrigas. La Busca Edicions, s.l.

QUAN ERA PETIT

Quan era petit pensava,
ícom anava equivocat!
que els homes tots s'estimaven
i era tot felicitat.

Enfilat a la finestra,
amb curiositat d'infant,
hagués donat mitja vida
per conèixer el món del grans.

Ara que ja el conec massa,
vos ho asseguro formal,
tanco de cop la finestra
i em sap greu de ser-ne gran.

Dolços records d'infantesa,
de quan tenia pocs anys.

Miquel Banús

NOTA: del llibre DINS LA PAU DEL COLLSACABRA de Miquel Banús. Impressió: Emboscall

SEMPREVIVA *HELICHRYSUM STOECHAS*

Sinonímia: Botja, perpètua, flor de mort, ramell de Sant Ponç, flor de Santa Llúcia, ramell de tot l'any.

Família: compostes

Descripció: planta vivaç amb tiges erectes de 10 a 15 cm, ascendents, d'un to grisós i ramoses a la base. Les fulles són estretes i doblegades cap endins a les vores. L'involucre és globós, d'uns 4 a 6 mm i de color groc pàl·lid.

Localització: llocs secs, zones sorrenques i pedregars.

Propietats: digestiva, antiasmàtica, antial·lèrgica, antibiòtica.

Recol·lecció: de maig a octubre.

VIOLA *VIOLA SYLVESTRIS*

Sinonímia: viola d'olor, violeta, viola de la Mare de Déu, viola boscana, viola vera.

Família: violàcies

Descripció: herba glabrescent de tiges ascendents. Les fulles són peciolades amb el limbe agut, de 2 a 5 cm. Les flors són de color violaci i fan d'1,5 a 2,5 cm.

Localització: bosc frescal, zones humides de muntanya.

Propietats: balsàmica, bronquial, antiasmàtica.

Recol·lecció: de gener a abril.

● **SEMPREVIVA *HELICHRYSUM STOECHAS***



LA PLANTA



DETALL DE LA FLOR

● **VIOLA *VIOLA SYLVESTRIS***



LA PLANTA



DETALL DE LA FLOR